

PARAPLEGIJA i MI

GLASILO SAVEZA - Godina VIII - august 2021 - broj 22.

Broj
22

photo: offcarr.com

VIJESTI IZ SAVEZA
IN MEMORIAM: ELVIRA BEŠLIJA
KOLUMNA: PROF. DR. SC. MIRSAĐ MUFTIĆ
STRUČNI SARADNICI
TETRAPLEGIČAR PROHODAO NAKON 9 GODINA
INTERVJU: IRFAD REKIĆ
SPORT

SAVEZ PARAPLEGIČARA I OBOLJELIH OD DJEČIJE PARALIZE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

“PARAPLEGIJA i MI”

Informativno glasilo - časopis
Saveza paraplegičara
Federacije Bosne i Hercegovine

Izdavač

Savez paraplegičara i oboljelih
od dječije paralize
Federacije Bosne i Hercegovine
Zmaja od Bosne br.78
71000 Sarajevo
Telefon / fax: 710-445/710-446
E-mail: savez@paraplegicari.org
Web: www.paraplegicari.org

Glavni i odgovorni urednik

Mirsad Imamović

Redakcija

Prof. dr. sci. Mirsad Muftić, Mirjana Dizdarević,
Mirsad Đulbić, Mirsad Imamović, Albert Dodik

Stalni saradnik

Prof. dr. Emir Fejzić, dipl. ing. arh.

Naslovna strana

Mirsad Imamović

Lektura

Dženana Đuderija-Kraišnik

Dizajn i prijelom

Riad Selimbegović

Štampa

“Dobra knjiga”, Sarajevo

ISSN

2303-5870

Tiraž

1.000 primjeraka

Časopis je besplatan

Glasilo je realizirano kao projekt koji
finansira “Lutrija BiH”, posredstvom
Ministarstva rada i socijalne politike
Federacije Bosne i Hercegovine.

Sarajevo, august 2021. godine

Sadržaj

Riječ glavnog urednika 2

VIJESTI IZ UDRUŽENJA

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije
paralize Zenica..... 3
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije
paralize Jajce..... 6
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije
paralize Cazin..... 8
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije
paralize Velika Kladuša..... 10

IN MEMORIAM

Elvira Bešlija 11

KOLUMNA: Prof. dr. sc. MIRSAD MUFTIĆ

Terapija ogledalom (Mirror therapy)..... 21

STRUČNI SARADNICI

Prof. dr. sc. Ermina Mujičić - Hronična bol kod pacijenata s
oštećenjem kičmene moždine 24

HUMANIZAM

„Večernjakov pečat za humanost 2021” - Sajjra Poljo..... 26

INTERVJU

Irfad Rekić, Cazin 30

PROMOCIJA

Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje
osoba s invaliditetom 44

DRUGI PIŠU

„Frankovo čudo” - nakon osam godina provedenih
u invalidskim kolicima, Frank može ponovno hodati
zahvaljujući koroni! 49

SPORT

Reprezentacija BiH na Evropskom prvenstvu u
košarci u kolicima „Atina 2020” – Divizija B..... 52
25 godina košarke u kolicima u Bosni i Hercegovini 55

UVOD

RIJEČ GLAVNOG UREDNIKA

Poštovani čitaoci, u proteklih sedam i po godina putem uvodne riječi obraćala vam se glavna urednica Elvira Bešlija. Nažalost, njena iznenadna smrt je prekinula tu lijepu tradiciju. Velika Elvirina želja je bila da naš i vaš časopis nastavi kontinuirano, kao i do sada, izlaziti iz redakcije i štamparije i nastojat ćemo da svi mi koji smo angažovani u radu časopisa - informativnog glasila Saveza, to i ostvarimo iako će nam mnogo nedostajati naša Elvira.

Ovaj 22. broj časopisa „Paraplegija i Mi” je dokaz da nastavljamo kao i dosad. Uz naše stalne rubrike, posvećen je i našoj i vašoj prijateljici, drugarici, saradnici i neumornoj aktivistkinji, rahmetli Elviri, iza koje je ostao dubok trag u profesionalnom i društvenom životu.

Nadamo se da ćete biti zadovoljni sadržajem ovog broja te da će svaki čitalac pronaći zanimljive teme koje su informativnog, promotivnog i edukativnog karaktera. Nastavljamo s ambicijom da informišemo članove naših udruženja, članice Saveza, i ostale zainteresovane o temama koje se odnose na osobe s invaliditetom – posebno na osobe u stanju paraplegije, kvadriplegije i dječije paralize, o njihovim problemima te načinu na koji se bore s njima.

Nastavljamo i našu, od početka planiranu, uređivačku politiku, da kontinuirano prezentujemo vijesti i aktuelnosti iz Saveza i njegovih članica – udruženja, a u ovom 22. broju vam donosimo vijesti iz udruženja Zenica, Cazin, Jajce i Velika Kladaša. Ovaj broj obilježilo je sjećanje – In memoriam – na našu i vašu Elviru Bešliju koja je to, bespogovorno, zaslužila.

Redovna rubrika „Kolumna prof. dr. Mirsada Muftića” u ovom broju donosi vrlo zanimljiv stručni tekst: Terapija ogledalom (Mirror therapy).

Od stručnih saradnika u 22. broju vam predstavljamo tekst prof. dr. sc. Ermine Mujčić: Hronična bol kod pacijenata s oštećenjem kičmene moždine.

Zadovoljstvo nam je obavijestiti vas da je naša članica Sajjra Poljo iz Zenice dobila značajno

priznanje „Večernjakov pečat za humanost 2021” i naša mlada heroina Sajjra se našla u društvu 12 humanitaraca iz Bosne i Hercegovine, članova Svjetskog programa za hranu UN-a, koji su prošle godine dobili Nobelovu nagradu za mir, te među laureatima iz kategorije „Ponos Bosne i Hercegovine”, a to su, kolektivno, heroji u bijelom, odnosno svi zdravstveni radnici koji su predano i neumorno na svojim leđima nosili teret pandemije koronavirusa, najveće zdravstvene krize današnjice, a koji i ove godine daju svoj doprinos kako bi sačuvali zdravlje stanovnika u Bosni i Hercegovini.

U stalnoj rubrici ‘Intervju’ sagovornik nam je Irfad Rekić, predsjednik Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Cazin, osoba s jednim od najtežih oblika invaliditeta – paraplegijom, uspješan čovjek uključen u sve društvene sfere *živoća* ravnopravno s osobama bez invaliditeta.

Također, posebna tema posvećena je promociji Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, koji je postao značajna karika u konkretnoj i kontinuiranoj pomoći osobama s invaliditetom u oblasti zapošljavanja.

U rubrici „Drugi pišu” možete pročitati veoma interesantan tekst o čudu koje se dogodilo u Holandiji, gdje je Frank van Dijk nakon osam godina paraliziranosti prohodao nakon preboljenog teškog oblika koronavirusa!

U stalnoj rubrici „Sport” donosimo vam tekst o košarci u kolicima – učešću naše reprezentacije na Evropskom prvenstvu u Atini, kao i tekst o jubileju: 25. godina košarke u kolicima u Bosni i Hercegovini.

Nadamo se da ćete biti zadovoljni i 22. brojem časopisa „PARAPLEGIJA i MI”, a redakcija će se, kao i do sada, truditi da nastavi svoj rad tako da i naredni brojevi časopisa budu sadržajno i estetsko-tehnički kvalitetni na obostrano zadovoljstvo.

Glavni i odgovorni urednik
Mirsad Imamović

UDRUŽENJE PARAPLEGIČARA I OBOLJELIH OD DJEČIJE PARALIZE ZENICA

Aktivnosti Udruženja

Naše Udruženje je u proteklom periodu zbog *epidemioloških mjera* radilo smanjenim intenzitetom, ali, i pored svega, uspjeli smo ispuniti dio planiranih aktivnosti.

Trening „Aktivno traženje posla”

Od 9. do 12. marta 2021. godine Udruženje je učestvovalo na treningu „Aktivno traženje posla” u organizaciji „Caritasa BiH”. Treningu je u ime našeg Udruženja prisustvovala Samira Đidić. Neke od značajnih stvari s treninga su bile svakako upoznavanje s radom Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine, učenje pisanja CV-ja, motivacionog pisma, unapređenje komunikacijskih vještina te izgradnja i jačanje samopouzdanja. Činjenica je da su komunikacijske vještine i samopouzdanje važni ako se želimo pokazati na tržištu rada, a ono što je još bitnije je da se sve to uči pa je ovo bila idealna prilika

da svi učesnici nauče nešto novo. Zahvaljujemo organizatoru na pozivu i promociji jedne veoma značajne teme za osobe s invaliditetom.

Vakcinacija članova Udruženja protiv COVID-19

U sklopu procesa imunizacije protiv COVID-19, a u organizaciji JU Dom zdravlja Zenica, vakcinisan je dio članstva našeg Udruženja, ukupno 26 članova koji su se prijavili, u cilju prevencije bolesti, a u skladu s procedurama navedene ustanove koja je prepoznala kategoriju osoba s invaliditetom kao prioritetnu. Moramo naglasiti da će mobilni timovi nastaviti posjećivati naše članove koji nisu bili u mogućnosti pristupiti vakcinisanju. Sam proces je veoma dobro organizovan te je u vrlo kratkom vremenu završen, a koristimo priliku da zahvalimo uposlenicima službe Hitne pomoći Zenica, koordinatorici za proces imunizacije te JU Dom zdravlja na korektno izvršenom poslu.

Utrka „Stazama Bosne srebrene“

U cilju promocije aktivnog života osoba s invaliditetom, naša članica Udruženja Samira Đidić je, na inicijativu svoje prijateljice Anese Agović, učestvovala u prvoj organizovanoj utrci u invalidskim kolicima na 10 kilometara održanoj u Srebrenici i istu uspješno savladala. Trka je bila posebna jer je posvećena promociji aktivnog života osoba s invaliditetom, rušenju predrasuda i borbi za ljudska prava i prava osoba s invaliditetom. Bila je ovo odlična prilika da se pokažu mogućnosti osoba s invaliditetom te da u konačnici ništa nije nemoguće – za neke stvari se treba samo više potruditi.

Obuka za ronjenje za osobe s invaliditetom

Cilj našeg Udruženja je promovisati aktivan život i mogućnosti osoba s invaliditetom, stoga su od 20. do 23. maja 2021. godine aktivne članice Udruženja Ljilja Slišković i Samira Đidić prisustvovala obuci za ronjenje za osobe s invaliditetom u organizaciji Ronilačkog kluba „Orka” u Kikindi, Srbija.

Nažalost, obuci nismo mogli pristupiti u punom sastavu zbog nepredviđenih problema, ali su naše članice imale priliku iskusiti nešto nezaboravno. Rekreativno ronjenje je jedini istinski inkluzivni sport jer osobe s invaliditetom potpuno ravnopravno i po istom programu završavaju obuku za ronioce i rone s osobama tipične populacije. Ova obuka je pokazatelj da paraplegija, kvadriplegija i multipla skleroza nisu prepreka za rekreativno ronjenje i to da smo pod vodom svi jednaki, u skladu sa svojim mogućnostima. Ovo je bilo jedno lijepo iskustvo i zahvaljujemo Ronilačkom klubu „Orka” na pruženoj prilici i obuci, te se nadamo nekoj budućoj saradnji uz veći broj naših članova. Također, zahvaljujemo i onima koji su finansijski pomogli naš odlazak i bez kojih bi isti bio veoma otežan, a mi ćemo nastaviti raditi na uključivanju i promociji aktivnog života osoba s invaliditetom.

Projekt „Građani u društvu s invaliditetom”

„Građani u društvu s invaliditetom” nova je aktivnost našeg Udruženja koju smo počeli provoditi u prethodna dva dana. Naime, smatramo da je važan dio poboljšanja života osoba s invaliditetom upravo edukacija i podizanje svijesti svih građana, te smo stoga iskoristili prethodna dva dana za interakciju s našim građanima kojima smo podijelili besplatan primjerak časopisa „Paraplegija i Mi” koji izdaje naš Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Naš cilj je da nam naši građani budu alat i podrška u poboljšanju statusa osoba s invaliditetom u društvu, a to možemo postići samo na ovaj način: edukacijom i podizanjem svijesti građana o invaliditetu i osobama s invaliditetom. Smatramo da je ovo bila uspješna aktivnost s kojom ćemo definitivno nastaviti, a performans koji smo pripremili nastojati unaprijediti.

UDRUŽENJE PARAPLEGIČARA I OBOLJELIH OD DJEČIJE PARALIZE JAJCE

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Jajce održalo je 22. maja 2021. godine XV redovnu sjednicu Skupštine koja je radila u potrebnom kvorumu. Prisustvovalo je jedanaest članova, dok su četiri člana Skupštine opravdano bila odsutna.

Na sjednici Skupštine jednoglasno su usvojeni Zapisnik s prethodne sjednice, Izvještaj o radu za 2020. godinu, Finansijski izvještaj za 2020. godinu te Plan rada i finansijski plan za 2021. godinu. Skupština je donijela odluku da se svake naredne godine za jednog našeg člana osigura banjsko liječenje – rehabilitacija u trajanju od petnaest dana. Sjednici Skupštini je trebao prisustvovati i načelnik općine Edin Hozan, ali zbog ranije preuzetih obaveza morao nam je otkazati obećani dolazak, uz poruku da je uvijek uz nas te da će nam pomagati u narednim projektima. Sjednica Skupštine je održana u drugarskom ambijentu i nakon završetka rada po svim tačkama usvojenog dnevnog reda, diskusije prisutnih članova i usvojenih izvještaja i odluka, završena je na zadovoljstvo svih prisutnih, a potom je organizovano druženje i zajednički ručak.

Aktivnosti Udruženja u 2020. godini

Iako je zbog pandemije koronavirusa COVID-19 i epidemioloških mjera rad u ovoj godini sveden na minimum, ipak su se provodile aktivnosti neophodne za funkcionisanje Udruženja.

U dosadašnjem periodu smo, i pored svih problema s koronavirusom, uspjeli posjetiti tri naša člana kojima smo uručili prigodne poklone i novčanu pomoć. Zahvaljujući poznatom jajačkom humanitarcu Arminu Saračeviću, koji boravi i radi u SAD-u, i njegovoj novčanoj donaciji, nabavili smo invalidska kolica na električni pogon za jednog našeg člana.

Osim te donacije, moramo napomenuti da je naš bivši sugrađanin Armin Saračević, u saradnji s Edinom Hozanom, načelnikom općine, dostavio iz SAD-a kamion – šleper pun ortopedskih pomagala, invalidska kolica na mehanički i električni pogon, kolica za toalet, hodalice, štake te još materijala i drugih pomagala za potrebe osoba s invaliditetom, na adresu „Crvenog krsta” Jajce. Koristimo i ovu priliku da još jednom zahvalimo našem Arminu na donaciji.

Također, bez obzira na koronavirus, naše Udruženje je izabralo pet takmičara koji su bili dio ekipe Srednjobosanskog kantona, a koja je učestvovala na Međunarodnom otvorenom prvenstvu – 17. sportskim igrama paraplegičara i oboljelih od dječje paralize, koje organizuje naš Savez paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine, a koje je održano septembra 2020. godine u Zenici.

Ekipa našeg kantona je ostvarila vrlo dobre rezultate i osvojila zavidan broj medalja, pehara i diploma. Moramo pohvaliti našeg Mustafu Beganovića koji je osvojio tri zlatne medalje u takmičenju: utrke u kolicima u pojedinačnoj, muškoj konkurenciji, a na šahovskom turniru je ekipa našeg kantona osvojila srebrnu medalju. U ukupnom ekipnom plasmanu ekipa našeg kantona je osvojila drugo mjesto.

Povodom 3. decembra - Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, predsjednik Udruženja je učestvovao u emisiji lokalne radiostanice posvećene obilježavanju Međunarodnog dana osoba s invaliditetom. Također, objavljen je i intervju u lokalnom časopisu „Senzor” istim povodom.

Uglavnom, rad Udruženja u protekloj godini je bio u granicama dozvoljenog zbog pandemije koronavirusa. Nastojali smo, uz sve epidemiološke mjere, obavljati sve što se moglo u datim okolnostima i izaći ususret i pomoći našim članovima u svakodnevnim životnim poteškoćama.

UDRUŽENJE PARAPLEGIČARA I OBOLJELIH OD DJEČIJE PARALIZE CAZIN

Aktivnosti Udruženja

Programske aktivnosti

Prema planiranim programskim aktivnostima, 29. aprila 2021. godine potpisali smo ugovor s Fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine (OSI FBiH) po osnovu Javnog poziva za finansiranje/sufinansiranje programa održivosti zaposlenosti osoba s invaliditetom zaposlenih u organizacijama osoba s invaliditetom (LOT V). Na osnovu naše aplikacije po osnovu Javnog poziva Fonda, dobili smo 3.000 KM koje su, prema projektnoj dokumentaciji, za period od šest mjeseci. Sredstva su namjenski predviđena za:

1. Nabavku kancelarijske opreme: računar, monitor, printer HP Color laserJet Pro MFP M18 i HDD. Oprema je nabavljena od firme CPU d.o.o. Cazin u iznosu od 1.441,00 KM.
2. Nabavku kancelarijskog materijala od firme GRAFIS d.o.o. Cazin u iznosu od 599,00 KM.
3. Sufinansiranje režijskih troškova u iznosu od 959,00 KM.

U ovom projektu smo očekivali i sufinansiranje dijela plaća i doprinosa za uposlenika u Udruženju, međutim, sredstva nam za te potrebe nisu odobrena. Realizacija projekta, prema planu, treba biti završena do kraja jula ove godine. Nakon toga trebamo Fondu podnijeti dokumentovan izvještaj o namjenski utrošenim sredstvima koja smo dobili od njih.

Također, Udruženje Cazin je potpisalo 31. maja 2021. godine ugovor s Fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH o zapošljavanju dvije osobe s invaliditetom. Nakon dostavljanja aplikacionog obrasca i potrebne dokumentacije koju je tražio Fond, potpisan je ugovor o zapošljavanju po kojem Fond stimulise zapošljavanje osoba s invaliditetom, te smo dobili novčana sredstva za zapošljavanje, za isplatu plaća i doprinosa za Samira Bašića, na neodređeno vrijeme, u iznosu od 8.400,00 KM, i Rusmire Kovačević, na neodređeno vrijeme, u iznosu od 9.000,00 KM. Po isteku ugovornog roka trebamo

podnijeti izvještaj Fondus pratećom dokumentacijom o namjenski utrošenim novčanim sredstvima. Od sportskih aktivnosti učestvovali smo na takmičenju invalidnih osoba u organizaciji Sportskog saveza invalidnih osoba (SSRI CAZIN) grada Cazina u disciplinama šah, streljaštvo – vazдушna puška i sportski ribolov. Ekipe našeg Udruženja je postigla vrlo dobre rezultate, osvojivši dvije zlatne, srebrenu i dvije bronzane medalje. U streljaštvu su Fata Salkić i Irfad Rekić osvojili zlatne medalje, Rusmira Kovačević srebrenu medalju i Samanta Toromanović bronzanu medalju, dok je Selim Kurtović osvojio bronzanu medalju u sportskom ribolovu. Po završetku takmičenja svi su takmičari i takmičarke nastavili druženje uz prelijep ribnjak, gdje se i održavalo takmičenje. Uz veselo druženje pripremljen je i ručak, i to poznati „vojnički grah“. Sve vrijeme se pekla i riba pastrmka koja je kupljena jer se, prema pravilima takmičenja i sportskog duha, sva ulovljena riba na takmičenju vraćala u jezero.

Naše Udruženje je, također, učestvovalo i na Kantonalnom takmičenju u streljaštvu – vazdušna puška za osobe s invaliditetom u Sanskom Mostu 13. juna 2021. godine. Naša ženska ekipa je zauzela treće mjesto. Dobra organizacija i još bolje druženje, uz dobar ručak, obilježili su ovo takmičenje.

Od ostalih aktivnosti, naše Udruženje je organizovalo jednodnevni izlet na jezero u Donjoj Koprivni. Jezerce je veoma lijepo i pristupačno za invalidska kolica, što je posebno odgovaralo našim članovima. Roštilj je radio punim kapacitetom, a za ručak je napravljen lovački gulaš koji je bio prava poslastica za sve prisutne. To ugodno druženje i zabavu smo iskoristili i za dogovor o sljedećim aktivnostima koje su predviđene usvojenim Planom i programom rada za 2021. godinu, s posebnim naglaskom na to da našu društvenu zajednicu bolje upoznamo s našim radom i aktivnostima te tako budemo u njihovom fokusu. Bez pomoći lokalne zajednice, naše Udruženje bi teško funkcionisalo, a bilo bi upitno i njegovo postojanje.

Razgovaralo se i o ostvarivanju naših zakonskih prava na ortopedska pomagala i sanitarno-sanitetski materijal te je dogovoreno da ubuduće tražimo tromjesečna trebovanja na osnovu ljekarskih potvrda, a na što imamo pravo, umjesto dosadašnjeg jednomjesečnog trebovanja i čestih odlazaka ljekarima zbog odgovarajućih potvrda za ostvarivanje naših prava.

Također, održali smo sastanak s predstavnicima grada Cazina i organima uprave – odjelima za sport i finansije, i tom prilikom smo ih upoznali s našim realizovanim projektima: banjsko-fizikalna rehabilitacija paraplegičara i ostalih osoba s invaliditetom iz naše cazinske općine, kao i s nabavkom ogrjevnog drveta za naše članove – paraplegičare u 2021. godini. Predstavili smo im i realizovane projekte sufinansiranja i održivosti udruženja i naših članova, kao i zapošljavanja osoba s invaliditetom, za šta je utrošeno oko 52.000,00 KM sredstava koja smo dobili na osnovu podnesenih i odobrenih projekata te da naše Udruženje potražuje nerealizovana sredstva od ukupno odobrenih budžetskih sredstva za Udruženje u ovoj godini. Naglasili smo da je krajnje vrijeme da nadležni organi i osobe iz Općine u potpunosti ispune odluku gradske Skupštine kojom su nam odobrena sredstva za 2021. godinu i da izvrše transfer budžetskih sredstava na naš bankovni račun kako bismo mogli realizovati sve što smo planirali za ovu godinu i tako pomoći našim članovima. Također, upoznali smo ih da se ta budžetska sredstva tretiraju kao naša vlastita, i to nam omogućava apliciranje za druge projekte pomoći, a koji su uvjetovani upravo posjedovanjem i vlastitih novčanih sredstava. Sastanak je uspješno završen i donesen je zaključak da će Općina uplatiti dvije od ukupno pet tranši odobrenih budžetskih sredstava, što je ubrzo i učinila i ispoštovala zajednički dogovor i svoju obavezu.

UDRUŽENJE PARAPLEGIČARA I OBOLJELIH OD DJEČIJE PARALIZE **VELIKA KLADUŠA**

Održana 15. redovna sjednica Skupštine Udruženja

Dana 26. maja 2021. godine u Velikoj Kladuši održana je 15. redovna – izvještajna sjednica Skupštine našeg Udruženja koja je radila u kvorumu i na kojoj je prisustvovalo 17 od 25 delegata. Nakon usvojenog izvještaja s prethodne sjednice i dnevnog reda, na sjednici se raspravljalo, između ostalog, o četiri ključne tačke dnevnog reda i to:

1. Izvještaju o radu Udruženja za 2020. godinu
2. Finansijskom izvještaju za 2020. godinu
3. Planu i programu rada Udruženja za 2021. godinu
4. Finansijskom planu Udruženja za 2021. godinu

Nakon konstruktivnih diskusija prisutnih, sve tačke dnevnog reda su jednoglasno usvojene.

Po završetku radnog dijela sjednice, nastavljeno je druženje prisutnih članova i njihovih pratilaca, članova porodice uz prigodnu zakusku.

Projekt održivosti zaposlenosti osoba s invaliditetom

Uz podršku Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine, uspješno je realizovan projekt: Program održivosti zaposlenosti osoba s invaliditetom zaposlenih u organizacijama osoba s invaliditetom.

Ovim projektom smo za potrebe Udruženja osigurali sredstva za nabavku računarske opreme (računara i multifunkcionalnog printera), set tonera za printer te sredstva za plaćanje najma kancelarijskih prostorija za narednih šest mjeseci. Ukupna vrijednost ovog projekta je 4.298,00 KM, a ova sredstva su nam omogućila da nastavimo rad i aktivnosti i u narednih šest mjeseci, što nam je veoma značajno u ovom veoma teškom periodu ekonomske krize izazvane pandemijom koronavirusa COVID-19.

IN MEMORIAM

ELVIRA BEŠLIJA

1953 - 2021.

Iznenada, 4. juna 2021. godine, napustila nas je naša Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Nakon kraće, teške bolesti Elvira je otišla na bolji Svijet i našla svoj konačni smiraj.

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine i sva udruženja – članice Saveza, kao i cjelokupan pokret za prava osoba s invaliditetom, izgubili su nenadoknadivu aktivistkinju i osobu koja se 54 godine borila sa svojim stanjem paraplegije i pratećim zdravstvenim i drugim problemima. U 14. godini je ostala u stanju paraplegije, a 43 godine svog života je aktivna u radu i borbi za prava osoba s invaliditetom, na sve dostupne načine.

Elvira Bešlija rođena je u Sarajevu. Po zanimanju je bila pravnik i posljednjih decenija zaposlena u Savezu kao generalni sekretar. Od svoje 14. godine je u stanju paraplegije.

Bila je članica, sa značajnom ulogom, svih relevantnijih i reprezentativnijih asocijacija, koalicija i koordinacija osoba s invaliditetom na nivou Bosne i Hercegovine kao što su: VOI BiH formiran od Vijeća Ministara BiH, VOOSI FBiH čiji je bila predsjednik u dva mandata, bila je član Savjetodavnog odbora FBiH u okviru projekta „Podrška razvoju politike u oblasti invalidnosti u BiH” (POI), učesnica s punom participacijom u radu raznih skupova svih nivoa (seminara, konferencija, okruglih stolova i sl.). Također, autor je brošure „Specifične vještine za samostalan život osoba s fizičkim invaliditetom”, autor „Analize systemske diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invalidnosti između ratnih i neratnih OSI” koju je objavio FSU u BiH, koautorica knjige „Mi smo tu – Analiza trenutnog stanja svih osoba sa invaliditetom i mogućnosti njihovog zapošljavanja i samozapošljavanja u BiH”, recenzent knjiga „Humaniziranje izgrađene okoline osobe umanjene tjelesne mogućnosti” i „Humaniziranje izgrađene okoline prostorne barijere”, čiji su autori prof. Emir Fejzić i Irma Fejzić, a u izdanju Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu 2016. godine, te autor i koautor mnogih analiza i preporuka koje tretiraju prava i položaj OSI. Bila je članica bh. delegacije za prezentaciju „Izveštaja o provođenju Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom u BiH” (Ženeva, mart 2017).

Elvira, delegat ispred Bosne i Hercegovine, pred komitetom UN-a za prava osoba s invaliditetom u Ženevi, mart 2017. godine

Elvira je bila glavni reprezent osoba s invaliditetom sa stanjem paraplegije i oboljelih od dječije paralize u svim asocijacijama, koalicijama, delegacijama i tijelima na svim nivoima u Bosni i Hercegovini.

Bila je jedan od osnivača prvog Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u BiH, koje je vrlo brzo registrovano kao Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Bosne i Hercegovine kada je formirano sedam udruženja koja su pokrivala tada svih 109 općina u Bosni Hercegovini. Ta udruženja su imala nazive po gradovima – to su bila udruženja: Banja Luka (24 opštine), Tuzla (21 opštinu), Sarajevo (20 opština), Mostar (19 opština), Zenica (12 opština), Doboj (8 opština), Goražde (5 opština).

Uspjela je, sa svojim saradnicima, i u toku rata 1992-1995. u Sarajevu, koje je bilo pod ratnom opsadom, sačuvati rad Saveza i radila sve što se moglo raditi u tim teškim ratnim okolnostima

u svrhu pomoći osobama s invaliditetom. Potom je, sa svojim saradnicima i dobrim ljudima, 1998. godine uspjela aktivirati rad Saveza u punom kapacitetu, ali u sklopu novih političkih odnosa u Bosni i Hercegovini, tako da je Savez registrovan za područje bh. entiteta Federacija Bosne i Hercegovine. Dajući ogroman doprinos razvoju Saveza uspjela je da danas Savez ima 16 članica – udruženja (+2 podružnice) na teritoriji cijelog bh. entiteta Federacije Bosne i Hercegovine.

Također, Elvira je bila inicijator i jedan od osnivača krovne organizacije osoba s invaliditetom u BiH – Unija osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini (Unija OOSI BiH), a koja okuplja nekoliko velikih saveza i udruženja koje okupljaju osobe s invaliditetom iz oba bosanskohercegovačka entiteta. Sjedište Unije organizacija osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini je u Sarajevu, na adresi našeg Saveza.

Elvira je bila i pokretač i glavni urednik časopisa „Paraplegija i Mi” čiji je izdavač Savez i koji izlazi već osam godina. Željela je i radila i na sljedećem, 22. broju (za august), pa čak i kada je bila u bolnici, u teškom zdravstvenom stanju.

Nikada nije odustajala od rada u korist osoba s invaliditetom, pogotovo našeg Saveza, kao i borbe za prava svih osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Elvira će ostati upamćena kao izuzetno uspješna osoba zahvaljujući svojoj upornosti i vrijednom, svakodnevnom radu i pozitivnoj energiji, širom Bosne i Hercegovine, kod mnogih ljudi – pogotovo osoba s invaliditetom, ali i drugih saradnika i sagovornika - partnera, što je apsolutno zaslužila svojim predanim radom i borbom za boljitak života i prava osoba s invaliditetom. Bila je istinski lider osoba s invaliditetom, pogotovo osoba s paraplegijom i dječijom paralizom.

Izražavamo duboko saučešće supruhu Emiru, sinu Harisu, unuku Ervinu i ostaloj porodici, kao i svima ožalošćenima – Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Sjećanja na Elviru Bešliju

Prof. dr. sc. Mirsad Muftić, predsjednik Upravnog odbora Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine

Otišla je Elvira Bešlija, istinski pravi borac za pokret osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Bila je borac, od djetinjstva - od svoje 14. godine, sa svojim invaliditetom, stanjem paraplegije, i sa stalnom željom da uči, edukuje se i uspije u životu. Sve je to, uz mnogobrojne prepreke, uspjela i postigla i ostavila svoj trag u profesionalnom poslu, društvenom i porodičnom životu. Iza sebe je ostavila svoju porodicu, svoja djela u oblasti pokreta borbe za prava osoba s invaliditetom i nije odustajala od borbe da sačuva opstanak Saveza paraplegičara ni za vrijeme rata i opsade Sarajeva. Borba s arhitektonskim i ljudskim preprekama, te za prava osoba s invaliditetom, bilo kojeg oblika (paraplegije posebno), kod Elvire je bila neprekidna i stalna. Bila je jedan od osnivača i dugogodišnji generalni sekretar Saveza paraplegičara koji je ostavila na čvrstim temeljima. Ostavila je i sve nas koji smo je poznavali i postali bogatiji za njeno prijateljstvo. Bilo je zadovoljstvo sarađivati s takvom osobom, našom Elvirom.

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BiH

BOSNA I HERCEGOVINA

Ministarstvo za ljudska
prava i izbjeglice

Saliha Đuderija, Tijana Borovčanin i Almina Jerković:

S tugom i bolom smo primili vijest da nas je napustila gospođa Elvira Bešlija. Njenim odlaskom nastao je gubitak koji će biti teško zamijenjen u oblasti prava osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Gospođa Bešlija je posjedovala veliko znanje, dug profesionalni rad i lična iskustva, te je predstavljala jednu od najznačajnijih osoba koje su radile na zaštiti prava osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH i Bosni i Hercegovini. Gospođa Bešlija je bila jedan od prvih i glavnih zagovarača i pokretača promjena u oblasti zaštite ljudskih prava osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini i prije i poslije ratifikacije UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Također je bila veliki stručnjak u ovoj oblasti, te je kao edukator nesebično širila svoje znanje, edukujući ne samo osobe s invaliditetom i njihove porodice, već i predstavnike institucija s kojima se susretala i saradivala. Pored velike profesionalnosti, svojim otvorenim karakterom, humorom, brzim umom i britkim jezikom nije bila samo dobar poslovni, već je ujedno bila i zabavan partner i saradnik. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je izgubilo do sada najvećeg i najboljeg poslovnog saradnika i partnera ispred osoba s invaliditetom. Ali njen gubitak je ujedno i lični gubitak za nas, saradnike, koji smo godinama s njom radili, učili, družili se i smijali. Od gospođe Bešlije smo naučili mnogo, a nadamo se da smo dali i nešto zauzvrat. Nadamo se da će se za njom javiti nasljednici koji će nastaviti njen rad kako bi se nastavila njena misija, a to je unapređenje položaja osoba s invaliditetom u našem višestrukom neprilagođenom društvu. S velikim uvažavanjem iskazujemo veliko poštovanje i zahvalnost gospođi Elviri Bešlija. Mnogo će nam nedostajati i rado ćemo je se sjećati.

Dobrica Jonjić, pomoćnik federalnog ministra rada i socijalne politike

Elviru sam upoznao prije gotovo petnaest godina i ono što mi prvo pada napamet kad razmišljam o njenom angažmanu jeste dosljednost. Gospođa Elvira imala je jedinstvenu osobinu da unese ležeran pristup rješavanju najsloženijih problema, a ipak ostane dosljedna i istrajna u zalaganju za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji BiH. Dugo je uspješno koordinirala Vijećem za osobe s invaliditetom, gdje je uživala autoritet koji je upravo gradila na dosljednoj i nepokolebljivoj borbi za jednak status u društvu za osobe s invaliditetom. Nemjerljiv je doprinos kolegice Elvire u promicanju svijesti o pravima i jednakim mogućnostima za OSI. Ministarstvo je odlaskom vjernog partnera izgubilo osobu koja je uvijek zagovarala kompromis i realno moguća rješenja, jer smo zajedno vjerovali da je to produktivniji pristup. Nije bila osoba koja je vjerovala u argument sile, nego upravo suprotno, uvijek se dosljedno zauzimala za silu argumenata. Na tome smo joj u Ministarstvu beskrajno zahvalni, a rezultati koje smo zajedno

postigli upravo svjedoče da je njen pristup rješavanju problema bio i ispravan i učinkovit. Često smo se čuli dok je u bolnici vodila svoju posljednju bitku, i nikada nisam osjetio trunku pesimizma. Oboje smo vjerovali u brzi oporavak i povratak obavezama. Zvao sam je i na dan kad nas je napustila, nije se javljala, ali ni jednoga trenutka nisam ni pomislio na ovakav završetak našega druženja i suradnje. Nažalost, otišla je moja kolegica, pouzdani suradnik i dosljedni borac za ljudska prava, a posebno prava osoba s invaliditetom. Čast mi je bila surađivati s osobom kakva je bila drugarica Elvira.

Zoran Dobraš, predsjednik Unije OOSI BiH

Odlazak druga i prijatelja uvijek je potresan i neočekivan. S neizmjernom tugom i žalošću primio sam vijest da je preminula moja dugogodišnja prijateljica i saradnik. Znali smo se dugo, dovoljno da postanemo prijatelji. Sprijateljili smo se brzo i lako, kako to biva sa ljudima sličnih shvatanja i sklonosti. Naše poznanstvo je vrlo brzo preraslo u prijateljstvo i potpunu podršku koju smo pružali jedno drugom. Često smo u tim danima razgovarali šta i kako činiti, u teškoj borbi za poboljšanje ukupnog položaja lica s invaliditetom. Ali, lako je bilo sprijateljiti se s Elvirom. Zato ju je toliko teško izgubiti. Elvira je u mnogo čemu bila jedinstvena i izuzetna. Entuzijast i vizionar, borac i zaljubljenik u život. Časna i poštena prema sebi i svom poslu, hrabra i dosljedna u vremenima kada je invalidski pokret bio na velikim iskušenjima, jedna od onih malobrojnih koji su očuvali nadu da nije sve izgubljeno ni u teškim vremenima kada se činilo da će do promjena doći teško i uz velike napore i odricanja.

Elvira je shvatila i razumjela ono što mnogi od naših saradnika, prijatelja i kolega nisu znali, ni razumjeli. Bila je i ostala na strani

onih koji su se suočavali sa nepremostivim preprekama i živjeli životom koji nije dostojan čovjeka. Svojim doprinosom u radu i svojim stručnim znanjem i sposobnostima u mnogome je uticala na razvoj cjelokupnog invalidskog pokreta u BiH i na uspjeh svih akcija koje smo zajedno inicirali i pokretali. I, za razliku od mnogih, radila je pošteno, do kraja. Nije znala, nije htjela i nije mogla drugačije. Raditi s njom bila je privilegija. Možemo samo biti ponosni na činjenicu da smo je imali. Njen odlazak veliki je gubitak za sve nas koji smo bili njeni savremenici, saborci i prijatelji, veliki i nenadoknativ gubitak za sve koji su je poznavali i koji su radili u invalidskom pokretu. Mnogo će nam nedostajati njena zabrinutost, njen nepogrešivo racionalan široki pogled na svijet, njeno uvjerenje da su svi na zajedničkom zadatku stvaranja jednog boljeg i humanijeg svijeta. Kada odu ljudi s kojima ste surađivali i radili, dijelili dobro i zlo, uistinu ode i dio vas s njima, onaj najljudskiji dio vas. Pamtit ću je kao entuzijastu, dobrog i iskrenog prijatelja, iskrenog borca za ljudska prava, ravnopravnost i slobodu izbora i kao izuzetno finu, ljubaznu, simpatičnu, smirenu i dragu osobu na koju se zapravo ne možeš naljutiti, čak i ako bi našao razloga za to. Svako ko je znao, zna koliko je ljubavi imala u sebi. Samo je to pokazivala djelima, a ne riječima. Za sve što predstoji, neizmjereno nedostaješ!

Milena Obradović, Banja Luka, član UO Unije paraplegičara i oboljelih od dječije paralize BiH

Postoji nešto što nikada umrijeti neće, a to su uspomene. Pričom o tebi tad uspomene naviru, tvoji i moji počeci. Elviru sam upoznala prije više od 30 godina, radila s njom, ona u Sarajevu, ja u Banja Luci, na integraciji lica s invaliditetom. Nije to bio ni dug ni kratak vremenski period, ali u svakom slučaju dovoljan da se upoznamo, da vidim njene navike, upoznam karakter, saznam njene vrline, da steknemo međusobno povjerenje, da možemo jedna drugoj da se pohvalimo ili požalimo, posavjetujemo, podržimo. Bila je poznati aktivista u borbi za prava lica sa invaliditetom. Svoja iskustva i znanje godinama je prenosila na druge. Elviru ćemo vječno pamtiti po tome što je godinama kroz razne projekte radila na: uklanjanju arhitektonskih barijera, zalagala se za inkluzivno obrazovanje, uklanjanje predrasude prema licima sa invaliditetom i sve ostalo, a posebno kroz sportske aktivnosti paraplegičara, jer je bila jedna od vodećih u toj oblasti, a sve s ciljem da lica s invaliditetom budu integrisana u zajednicu. Ne govorim sve ovo zato što je običaj da se o mrtvima govori samo što je dobro, već govorim ono što mislim i čega se

sjećam. Njezini najbliži mogu biti ponosni što su imali divnu suprugu, majku i baku. Mi, ostali, možemo biti ponosni što smo imali dobru drugaricu, prijateljicu i saradnicu. Na kraju, hvala ti na svemu što si učinila za pokret invalida.

Almir Šahmanija, direktor Saveza distrofičara Federacije BiH

Najbolji način da se sjećamo našeg saradnika, kolegice, prijateljice i velikog čovjeka, Elvire Bešlija, jeste da nastavimo tamo gdje je ona stala, na putu nepokolebljive borbe za prava i bolji položaj u društvu osoba s invaliditetom. Ova dostojanstvena heroina istinski je uzor svima koji se bore za ljudska prava i prava svih osoba s invaliditetom, ali i primjer kako čovjek, i pored svoje patnje i borbe za bolji život, može sačuvati snage da se bori i za druge i da zadrži srce otvoreno za sve ljude bez obzira na njihovu vjersku, nacionalnu ili bilo koju drugu pripadnost. To govori o njenoj ljudskoj veličini, ali i nevjerovatnoj hrabrosti i snazi koju je crpila iz ljubavi prema svom poslu. Hvala ti, Elvira, što si bila pravi saradnik, kolegica i prijateljica, a mi nastavljamo borbu za bolji položaj u društvu osoba s invaliditetom koju smo zajedno vodili.

Mirsad Đulbić, dugogodišnji predsjednik Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica i aktivista u brojnim koalicijama i koordinacijama pokreta za osobe s invaliditetom u BiH

Veoma mi je emotivno teško pisati sjećanja na nedavno preminulu Elviru. Zaista smo često i veoma dobro sarađivali, dugo godina, u svim aspektima u oblasti pitanja i problema osoba s invaliditetom. Mogu jednostavno reći – Elvira je bila pokretačka snaga Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH i svih udruženja - članica istog. Pored mnogobrojnih sjećanja na našu saradnju, izdvojit ću samo jednu situaciju koju nikada neću zaboraviti. Naime, Elvira je bila inicijator organizovanja Sportskih igara paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH, sportske manifestacije koja je s vremenom prerasla u Međunarodno takmičenje na kojem su učestvovalе države s područja bivše Jugoslavije. Te igre, u atletici i šahu, postale su tradicionalne i najmasovnije na području jugoistočnog Balkana. Elvira je bila, i kao generalni sekretar Saveza i kao jedan od osnivača tih igara, najvažniji dio organizacije i uspješne realizacije igara. Pisat ću o situaciju koja je na mene ostavila poseban utisak o Elviri kao osobi i profesionalcu u svom poslu, a to je događaj iz maja davne 2004. godine, kada je u Sarajevu održano Državno prvenstvo

paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u atletici i šahu. S obzirom na to da je naše Udruženje uvijek bilo sportski aktivno, imali smo veliku želju da učestvujemo na državnom prvenstvu, ali smo imali problem prevoza naših takmičara, vođe ekipe i njihovih pratilaca. Imali smo samo jedno, nedovoljno prostrano vozilo, tako da sam o tome obavijestio Elviru. Njen odgovor je bio da se ništa ne brinemo i da će to biti riješeno i tako je i bilo – u dogovoreno vrijeme, na dogovorenu lokaciju, stiglo je vozilo Saveza i tako je naša ekipa uspjela doći na prvenstvo u Sarajevo. To nas je iskreno oduševilo, jer je to našim članovima, i Udruženju u cjelini, veoma mnogo značilo s obzirom na to da 14 godina naša ekipa nije učestvovala na nekom sportskom takmičenju. Postigli smo odlične rezultate, osvojili devet medalja, ali sve to, iskreno, zahvaljujući i Elviri, osobi koja je uvijek imala razumijevanja za probleme drugih i uvijek bila spremna pomoći u tim situacijama. Već u septembru iste godine održane su i 1. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u Federaciji Bosne i Hercegovine, u Mostaru. Elvira nam je poslala poziv za učešće na igrama koji smo s radošću prihvatili i ovaj put nismo imali problema s prevozom, a bili smo takmičarski najmnogobrojnija ekipa, ekipa Zeničko-dobojskog kantona, što se Elviri posebno sviđjelo i to nam je odmah rekla. Sjećam da sam joj odgovorio da je to ponajviše i zbog njenog truda i pomoći našem Udruženju da bude prisutno na prvenstvu u Sarajevu, što joj nikada nećemo zaboraviti.. Bila je odlična i vrijedna osoba i sve poslove kojih se prihvatila, uspješno je i završavala.”

Edib Skulić, predsjednik Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Doboj-Jug:

Napustila nas je gospođa Elvira Bešlija, generalni sekretar Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Pokret osoba s invaliditetom u cijeloj Bosni i Hercegovini izgubio je, možemo zasigurno reći bez imalo pretjerivanja, teško nadoknadivu aktivisticu i osobu s invaliditetom koja nije štedjela sebe kad je u pitanju borba za prava osoba s invaliditetom u cijeloj našoj lijepoj BiH.

Zračila je nekom pozitivnom energijom i bila glavna vodilja osoba s invaliditetom sa stanjem paraplegije i oboljelih od dječije paralize u našem Savezu, svim asocijacijama, koalicijama, delegacijama i tijelima na svim nivoima u Bosni i Hercegovini i nikada se nije predavala niti odustajala od rada u korist osoba s invaliditetom. Bila je omiljeni gost u našoj općini Doboj-Jug, kako u očima članova Udruženja tako i predstavnika lokalne uprave i predstavnika drugih NVO. Ostat će upamćena kao izuzetno uspješna osoba, u svakom pogledu, zahvaljujući svojoj upornosti i vrijednom, svakodnevnom radu i pozitivnoj energiji,

široj Bosne i Hercegovine, kod mnogih ljudi - pogotovo osoba s invaliditetom, ali i drugih saradnika i sagovornika - partnera, a što je apsolutno zaslužila svojim predanim radom i borbom za bolji život i prava osoba s invaliditetom. Bila je istinski lider osoba s invaliditetom, pogotovo osoba s paraplegijom i dječijom paralizom. Za generalnog sekretara našeg Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine izabrana je kao osoba s velikim iskustvom i znanjem, provjerena i dokazana aktivistkinja u svom radu i borbi za društvena, pravna i socijalna pitanja osoba s invaliditetom, ponajviše osoba sa stanjem paraplegije i dječije paralize. Bila je pozitivan primjer osobama s invaliditetom i svojim vrijednim radom i zalaganjem dala je veliki doprinos u borbi za poboljšanje društvenog i socijalnog položaja osoba s invaliditetom u FBiH i široj Bosne i Hercegovine, a sigurno i izvan granica BiH.

Elvira je bila uspješna žena uključena u sve društvene sfere života ravnopravno sa svim ostalim osobama bez invaliditeta. Zahvaljujući svojoj upornosti i vrijednom, svakodnevnom, radu, te svojoj pozitivnoj energiji bila je omiljena među članovima svih općinskih udruženja članicama Saveza, ali i svih ostalih koji su je poznavali. Ostavila je značajan i neizbrisiv 'trag' u radu Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine i ostali smo bez drage prijateljice, saradnice, majke, drugarice i besprijekorne, izuzetne, saradnice. Saučešće Elvirinoj porodici i svim ožalošćenim.

Alaga Hozanović, predsjednik Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona

S nevjericom smo primili vijest da nas je zauvijek napustila Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije BiH. Draga Elvira, iako više nisi s nama, ostavila si neizbrisiv trag svojim radom i djelovanjem za prava osoba s invaliditetom na području cijele Bosne i Hercegovine, a posebno u općinama i gradovima u kojima postoje Udruženja paraplegičara koja su članice Saveza. Naše zajedničko poznanstvo i saradnja je započela davno, od kad smo intenzivno započeli raditi na poboljšanju stanja i prava osoba s invaliditetom (OSI), posebno osoba u stanju paraplegije, ali se uvijek vodilo računa o svim drugim oblicima invalidnosti, kao i svih ranjivih kategorija koje su na bilo koji način diskriminirane u našem društvu. Tvoja spremnost na saradnju i nesebičnost da u svakom trenutku pomogneš u rješavanju bilo kojeg problema koji bi nam se našao na putu dovela je do toga da smo se na području Unsko-sanskog kantona uspjeli organizirati i osnovati tri općinska udruženja paraplegičara i Savez udruženja paraplegičara Unsko-sanskog kantona, a koja su postali prepoznatljive organizacije

*osoba s invaliditetom u borbi za ostvarivanje prava OSI, ali i uopšte na polju ljudskih prava. Tvojim odlaskom izgubili smo veliku prijateljicu, borca za ljudska prava, saradnicu, što je za nas nenadoknadiv gubitak, ali si nam ostavila i jasno određene smjernice kako treba raditi, kako se boriti i ostati na jedinom ispravnom putu – putu pravde, dostojanstva, ljudskih prava i nediskriminacije bilo koje vrste. **Draga Elvira, velika ti hvala** za sve što si učinila za nas, za pokret osoba s invaliditetom. Nadamo se da si sada na nekom boljem mjestu, bez bilo kakvih poteškoća i barijera koje su te pratile kroz većinu tvog ovozemaljskog života. Neka ti je vječni rahmet i laka zemlja. Tvoji „Krajišnici“.*

Elvis Hodžić iz Velike Kladaše, predsjednik Skupštine Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije BiH.

U jutarnjim satima 5. juna primio sam šokantnu vijest da je preminula naša Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije BiH (SPODPFBiH), dugogodišnji borac za prava osoba s invaliditetom (OSI) u cijeloj BiH, a posebno za prava paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u gradovima i općinama u kojima djeluju udruženja paraplegičara - članice Saveza. Kod sviju koji su poznavali Elviru, a posebno kod nas koji smo s njom blisko sarađivali, nastupila je tuga, bol, nevjerica, praznina koja nikad neće nestati. Moje poznanstvo s Elvirom je započelo, sad već davne, 2005. godine, kada smo na njenu inicijativu i veliku stručnu pomoću započeli s formiranjem Udruženja paraplegičara u Velikoj Kladaši i od tada naša saradnja je bila intenzivna, uvijek korektna i na visokom nivou i uvijek se odnosila na poboljšanje uslova i prava OSI, posebno osoba u stanju paraplegije. Njena spremnost da u svakom trenutku sarađuje, pomogne i savjetuje nas koji smo sa njom sarađivali, na bilo kojem problemu, dodatno

nas je motivirala, ohrabrivala i ulijevala nam dodatnu snagu, ukazivala nam da smo na pravom putu i da ne smijemo odustati. Njenim odlaskom ostala je velika praznina, nenadoknativ gubitak borca za prava OSI svih kategorija. Izgubili smo sjajnu saradnicu, ali i veliku prijateljicu. Svima nama preostaje da nastavimo borbu za prava OSI, sa smjernicama i ucrtanim putem koji nam je naša Elvira trasirala svojim dugogodišnjim radom i stručnošću. Draga Elvira, nikada te nećemo zaboraviti. Velika ti hvala za sve što si učinila za nas, tvoje Krajišnike, za pokret osoba sa invaliditetom u cijeloj BiH. Neka ti je vječni rahmet i laka zemlja bosanska.

Mirsad Imamović, član redakcije časopisa – Sarajevo

Šta reći kad ti iznenada ode s ovog svijeta prijateljica, a dva dana prije razgovaraš s njom!? Iznenadjenje, nevjerica i ogromna tuga i praznina u tom momentu. Elvira je, smatram, prerano završila svoj ovozemaljski život, a vjerujem da je sada na boljem svijetu i to je jedino što tugu ublažava. Poznavali smo se i saradivali dugo vremena i najčešće smo bili na 'istom valu' kada su u pitanju problemi svih osoba s invaliditetom, posebno sa stanjem paraplegije i tetraplegije, u zajedničkoj borbi za ostvarivanje zakonskih prava koja pripadaju kategoriji osoba s invaliditetom, a pogotovo za dosljednu primjenu Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom koju je Bosna i Hercegovina potpisala i ratifikovala još 2010. godine! Bili smo na mnogo zajedničkih projekata, foruma i okruglih stolova, sastanaka s nadležnim vlastima o temi: osoba s invaliditetom. Od Elvire se često moglo nešto novo naučiti s obzirom na to da je bila stručna, informisana i uvijek imala neku novu ideju. Elvira je bila apsolutno predana svom poslu i zadacima kojih se prihvatila. Bila je generalni sekretar Saveza i odlično znam koliko je pažnje, rada i truda

posvećivala svojim radnim zadacima i saradnji i pomoći svim udruženjima – članicama Saveza. Poznavali smo se vrlo dobro i privatno, a to je bilo posebno zadovoljstvo. Šta još reći o Elviri, a da nisu prethodnici rekli? Samo ponoviti, nenadano je otišla iz naših života, teško će se nadoknaditi njen odlazak, kako u profesiji tako i u porodici i među prijateljima, drugovima/drugaricama. I, Elvira je istinski ostavila trag iza sebe kroz svoj predani rad i to ostaje zauvijek.

Laka ti bila zemlja, draga prijateljice.

Prof. dr. sc. Mirsad Muftić: Terapija ogledalom (Mirror therapy)

Terapija ogledalom (engl. mirror therapy) neurorehabilitacijska je tehnika koja na više različitih neuroloških i psiholoških nivoa pomaže u ponovnom osposobljavanju ekstremiteta ili dijela ekstremiteta čija je funkcija usljed povrede smanjena ili u potpunosti izostala.

Neuroplastičnost mozga

Mozak neprestano pokušava pronaći bolje načine isporuke i obrade informacija stvaranjem i uklanjanjem veza između neurona. Fenomen neuronskih promjena naziva se neuroplastičnost, jer mozak nije kruta mreža neurona postavljenih u određenom rasporedu tokom života, poput stare električne ploče.

Neuroplastičnost se u kontinuitetu događa tokom života osobe i može imati trajni utjecaj ovisno o stečenom iskustvu u određenoj aktivnosti. Ako je određeno područje mozga oštećeno (od moždanog udara, bolesti ili traume od nesreće), ono više ne može tijelu slati određene naredbe. Međutim, s obzirom na to da neuroplastičnost omogućava mozgu da mijenja svoju organizaciju, određeni ljudi s oštećenjem mozga još mogu oporaviti izgubljene pokrete, zahvaljujući stvaranju novih veza između neurona. Te nove veze nude nove načine slanja informacija, na isti način kao što novi most omogućava prelazak rijeke kad se stari sruši.

Uz okus i miris, zvuk i dodir, vid je jedno od pet čula koja nam omogućavaju prikupljanje informacija iz svijeta koji nas okružuje. Najnovija istraživanja pokazuju da se vid može koristiti i kao terapija za prenošenje informacija mozgu. Terapija ogledalom jedna je od faza programa postupnih motoričkih prikaza (Graded Motor Imagery; GMI), koji je uvršten u najsavremeniji program rehabilitacije zasnovan na najnovijim naučnim i kliničkim ispitivanjima za liječenje mnogih složenih bolova i problema s kretanjem.

Terapija ogledalom

Terapiju ogledalom razvili su Ramachandran i Rogers-Ramachandran s ciljem liječenja fantomske boli nakon amputacije ekstremiteta, što je dovelo do pozitivnih rezultata. Odrasla nezahvaćena ruka u ogledalu je osobama pružio osjećaj kao da se obje ruke pokreću, što je na kraju dovelo do smanjenja boli. Nakon toga, Altschuler i saradnici (1999) uvode terapiju u rehabilitaciju osobe nakon moždanog udara, a terapija se pokazala uspješnom i kod osoba s različitim bolnim sindromima kao što je kompleksni regionalni bolni sindrom, kod djece s cerebralnom paralizom, kod fraktura, u rehabilitaciji šake i stopala nakon povrede ili operacije te kod muzičara s distonijom. Posebno je interesantno istaći da se terapija ogledalom može koristiti i kod senzorne reedukacije teške hiperestezije, nakon povrede ruke kada standardni programi liječenja nisu primjenjivi, jer je ozlijeđena ruka pretjerano osjetljiva na dodir.

Što se tiče temeljnih mehanizama terapije ogledalom, Ramachandran i saradnici (1995, prema Michielsen i sar., 2011) navode „naučenu paralizu” mozga kao jednu od mogućnosti, a koja se može riješiti iluzijom koju pruža odraz u ogledalu. Druga mogućnost je sistem reflektirajućih neurona (Yavuzer i sar., 2008, prema Michielsen i sar., 2011), a objašnjava se tako da posmatranje pokreta u ogledalu izaziva nervnu aktivnost u motornim područjima pogođene hemisfere, što u konačnici može dovesti do kortikalne reorganizacije i napretka u motoričkoj funkciji. Naime, otkrivene su nervne stanice koje se ne aktiviraju samo izvođenjem određene radnje, već i samim posmatranjem motoričke aktivnosti, zbog čega imaju glavnu ulogu u procesu ponovnog učenja motoričkih vještina putem posmatranja, a nazivaju se reflektnim neuronima.

Reflektni neuroni (engl. mirror neurons) kod ljudi formiraju takozvani sistem reflektnih neurona, koji se smatra velikim napretkom za neurologiji u posljednja tri desetljeća i predstavlja važnu ulogu u evoluciji ljudskog mozga. Reflektni neuroni predstavljaju skupinu vizuomotoričkih neurona, slučajno otkrivenih u premotoričkom korteksu mozga majmuna početkom devedesetih godina prošlog stoljeća. Karakterizira ih aktivacija pri izvođenju određene radnje, ali i pri posmatranju druge osobe kako izvodi istu radnju. Kada gledamo nekoga kako izvodi pokrete, naš mozak može simulirati učinke pokreta koje posmatramo. Zbog toga se i nazivaju reflektnim neuronima, jer se doima kao da se posmatrana radnja reflekuje u promatračevoj motoričkoj reprezentaciji iste radnje, odnosno kao u ogledalu.

Također, terapija ogledalom može djelovati na premotorički korteks koji se smatra poveznicom od slike u ogledalu do rehabilitacije motorike, a primijećena je i pobuđenost primarnog motoričkog korteksa tokom izvođenja terapije ogledalom, što olakšava kortikalnu reorganizaciju važnu za funkcionalni oporavak.

Na sve ove načine zapravo dolazi do reorganizacije dijelova mozga, čime se omogućava zamjena oštećenih funkcija, i što na kraju rezultira oporavkom motoričke funkcije. Yavuzer i sar. (2008, prema Park i sar., 2015) također navode da vizuelna iluzija, zbog koje se osobi čini da se njezine obje ruke simetrično pomiču, istovremeno aktivira obje hemisfere mozga i tako povećava aktivnost paretičnog ekstremiteta. Aktivacija moždanih hemisfera tada funkcioniše kao podloga neuroloških mehanizama za djelovanje na plastičnost mozga.

Osnove primjene
terapije ogledalom

Ideja terapije ogledalom je remodulirati mozak izvođenjem niza pokreta zdravim ekstremitetom, a koji se reflektiraju u ogledalu. Oni stvaraju vizuelnu iluziju, čime se mozak zavarava i čini mu se da je pokret izveden zahvaćenim ekstremitetom. Drugim riječima, ako se lijeva ruka stavi iza ogledala, a desna ispred, može se zavarati mozak da vjeruje da je odraz desne ruke u ogledalu odraz lijeve.

Što se tiče općih zahtjeva terapije, dimenzije ogledala bi trebale biti dovoljno velike da prekriju cijeli zahvaćeni ekstremitet, kao i da osoba može vidjeti sve pokrete koje izvodi ispred ogledala. Preporučuje se provođenje terapije ogledalom barem jednom dnevno, u trajanju od najmanje 10 minuta. Maksimalno trajanje svake seanse ovisi o kognitivnim sposobnostima osobe ili negativnim nuspojavama, ali najčešće traje oko 30 minuta.

Ogledalo se postavlja ispred središnje linije tijela, tako da je zahvaćeni ekstremitet u potpunosti skriven s druge strane ogledala, a da je odraz nezahvaćenog ekstremiteta potpuno vidljiv. Nezahvaćeni ekstremitet je potrebno staviti u sličnu poziciju kao i zahvaćeni ekstremitet, jer se time djeluje na intenzitet iluzije.

Korištenjem ove tehnike, pacijenti izvode pokrete zdravom stranom tijela (zdravim udom) gledajući odraz pokreta u ogledalu kao superioran u odnosu na oštećeni ud (skriven iza ogledala) kreirajući virtuelnu stvarnost, koja rezultira pozitivnom povratnom informacijom prema dijelu mozga zaduženog za oštećeni dio tijela u pokretu. Liječenje

započinje adaptivnom fazom gdje pacijent gleda refleksiju bez pomicanja udova. Cilj ove faze je da pacijent stekne utisak da je ud u ogledalu njegov pravi ud. Nakon toga, može se pristupiti pasivnim čulnim poticajem, sporim i laganim postizanjem bilateralnih pokreta, dok pacijent posmatra refleksiju. Aktivni dio programa terapije ogledalom se sastoji iz dva dijela, od kojih jedan obuhvata vježbe bez rekvizita, a drugi vježbe uz rekvizite namijenjene za ruku, šaku i prste. Provođenjem programa terapije nastoji se utjecati na manuelnu spretnost, finu motoriku i funkcionalne pokrete zahvaćene ruke. Terapija ogledalom se obično koristi za umanjenje anksioznosti, straha od pokreta i percipirane prijetnje povezane s kretanjem bolnih dijelova tijela. Nuspojave terapije ogledalom su motoričko izumiranje, pojačana bol, pogoršanje poremećaja u kretanju, zbunjenost i vrtoglavica. Ako se bilo kojih od ovih simptoma pojavljuje tokom terapije ogledalom, onda se liječenje prekida.

Zaključak

S obzirom na to da su mehanizmi oporavka najistaknutiji u prva tri mjeseca nakon povrede, smatra se da je najučinkovitije primijeniti terapiju ogledalom unutar tog vremenskog okvira.

Imajući u vidu da se motorički sistem može aktivirati i bez konkretnog izvođenja pokreta, zamišljanjem ili posmatranjem pokreta, predlaže se koristiti ovakav obrazac aktivacije reflektivnih neurona u rehabilitaciji motoričkih poremećaja, posebno kod osoba s jakom parezom za koje aktivna rehabilitacija može biti teška. Terapija ogledalom je u tom slučaju odgovarajuća alternativa, jer je vrlo jeftina i jednostavna metoda rehabilitacije. Bazirana je na vizuelnoj stimulaciji, može se primijeniti u kliničkom i kućnom okruženju, a fokusirana je na oslabljene funkcije ekstremiteta.

HRONIČNA BOL KOD PACIJENATA S OŠTEĆENJEM KIČMENE MOŽDINE

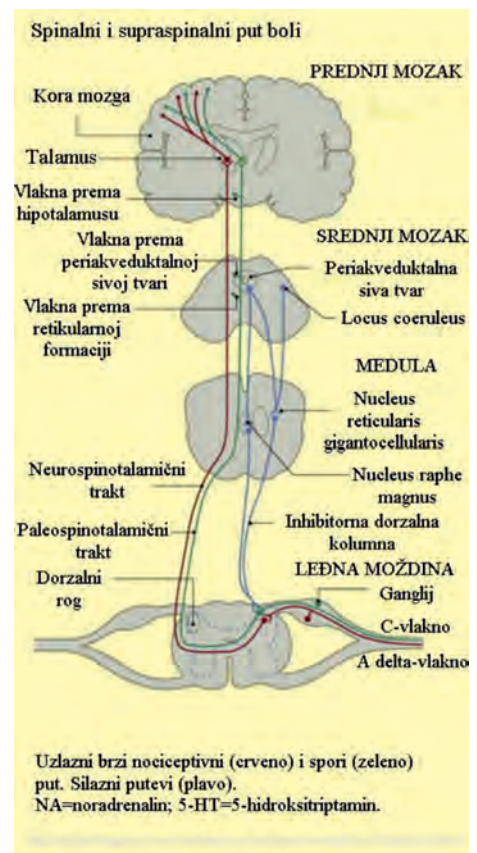
*Prof. dr. sc. Ermina Mujičić, vanredni profesor
na Sarajevo Medical School of Science and Technology (SSST)*

Prema Međunarodnom udruženju za proučavanje boli (International Association for the Study of Pain - IASP), bol se definiše kao neugodno senzorno ili emocionalno iskustvo udruženo s aktuelnim ili potencijalnim oštećenjem tkiva. Bol koja traje manje od 12 sedmica se klasificira kao akutna bol, dok postojanje boli duže od 12 sedmica se označava kao hronična bol. Kod pacijenata s oštećenjem kičmene moždine hronična bol je često prisutna, prema nekim podacima, čak u 70% slučajeva i ima značajan uticaj na kvalitet života navedenih osoba. Hronična bol nakon povrede kičmene moždine se dijeli na nociceptivnu bol (bol koja potiče iz somatskih i visceralnih struktura) i neuropatsku bol (bol koja potiče od nervnih struktura kao što su kičmena moždina i mozak).

U daljnjoj klasifikaciji kod ovih pacijenata hronična bol se dijeli u pet različitih podtipova:

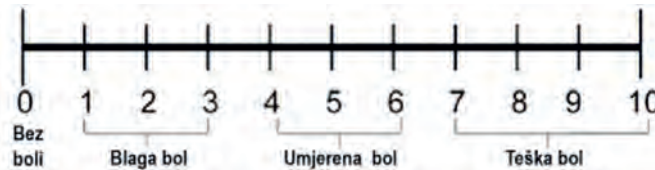
1. Muskuloskeletna bol koja potječe od mišića, kostiju, zglobova, ligamenata (zbog prekomjerne upotrebe mišića i zglobova, npr. bol u gornjim ekstremitetima radi korištenja invalidskih kolica);
2. Visceralna bol koja potiče od poremećaja od unutrašnjih organa kao što su mokraćna bežika, crijeva i drugi (npr. opstipacija, retencija urina);
3. Neuropatska bol opisana kao goruća, razarajuća uz preosjetljivost u dermatomima blizu nivoa povrede;
4. Neuropatska bol ispod nivoa povrede s karakteristikama prženja, probadanja, prisutnim električnim senzacijama kao prethodna bol, ali se javlja obostrano u stražnjici i nogama;
5. Grupa bola koja nije specifična samo za pacijente s povredom kičmene moždine, a često se viđa kao regionalni bolni sindrom (refleksna simpatička distrofija) ili kompresivna neuropatija (sindrom karpalnog tunela).

Pažljivo uzeta anamneza, historija boli, neurološki i klinički pregled su potrebni za dijagnozu i tretman. Pacijenti mogu imati različite simptome boli uključujući alodiniju (bol uzrokovana podražajima koji obično ne uzrokuju bol), hiperesteziju i paresteziju. Oni često objasne simptome kao „nemam senzaciju ispod mjesta povrede, ali imam bolove“. Informacije o mjestu bola, početku bola, karakteru, jačini i širenju bola su veoma

Slika 1 - Uzlazni i silazni sistem kontrole boli

značajne. Razumijevanje karaktera bola je važno za razlikovanje nociceptivnog od neurološkog bola. Nociceptivna bol je dosadna, probadajuća oštra, osjetljiva na pokrete. Neuropatska bol može biti spontana ili provocirana stimulacijom. Također, prilikom uzimanja podataka o boli važno je da pacijenti prepoznaju koji su to faktori koji predisponiraju bol, kako oni misle da se može riješiti postojeća bol te kako su prije rješavali bol, čime pomažu kliničaru da prepozna vrstu boli.

Slika 2 - Skala za procjenu boli

Menadžment boli kod pacijenata s oštećenjem kičme moždine podrazumijeva multidisciplinarni pristup. Cilj je kontrola boli, tretiranje psihofizioloških faktora i pomoć pri vraćanju funkcija. Tim za bol obuhvata specijalistu za terapiju boli, psihologa, psihijatra, fizijatra, fizioterapeuta, kao i primjenu socijalne i okupacione terapije. Uspjeh zavisi i od saradnje pacijenta u svim navedenim segmentima.

Tretman boli obuhvata kombinaciju farmakološke, fizikalne, psihološke, hirurške i drugih vrsta terapije. Farmakološka terapija obuhvata u početku jednostavne analgetike kao što je paracetamol, zatim NSAID grupu lijekova. Opravdano je razmišljati o tramadolu ili drugim blagim opioidnim preparatima kao što je codein u slučaju srednje blagih bolova, ali i jače opioidnim lijekovima morfinske grupe za jače bolove. Potrebno je izbjegavati dužu upotrebu opoida zbog nusfekata, među kojima je najznačajnija opstipacija. U tretmanu boli bitno je tretirati i mišićni spazam, u tu svrhu se koriste spazmolitici. Za promjene u psihološkom smislu se preporučuju antidepressivi.

Fizioterapija i okupaciona terapija za poboljšanje kondicije, držanja i sindroma preopterećenja su neizostavni dio tretmana pacijenata s oštećenjem kičmene moždine. Ova vrsta terapije obuhvata edukaciju i vježbe, hidroterapijski program, vježbe za prevenciju i tretiranje boli. Mehanizam kojim vježbe utječu na bol su teško objašnjive, ali one umanjuju bol, reduciraju stres i depresiju kod pacijenata s oštećenjem kičme.

Hirurško rješavanje boli se primjenjuje za kompresivne neuropatije, siringomijelijsku drenažu i za tretman segmentalnih bolova na nivou povrede. Dugotrajno korištenje invalidskih kolica može uzrokovati sindrom karpalnog kanala, uklještenje nervus ulnarisa, torakalni sindrom i neuropatiju donjeg dijela leđa. Sindrom karpalnog kanala se rješava hirurškom dekompresijom, ulnarni nerv transpozicijom, a torakalni sindrom uklanjanjem prvog rebra (dekompresija nerva).

Pudendalna neuropatija se dešava zbog pritiska zadebljanih ligamenata sacrotuberousa i sacrospinosusa na pudendalni nerv (zbog prolongiranog sjedenja). Tretman obuhvata fizikalnu terapiju, analgetike, steroidne injekcije oko ligamenata i kanala nerva, radiofrekventnu ablaciju pudendalnog nerva i hiruršku dekompresiju, kao posljednju opciju.

Druge vrste terapija za bol uključuju apliciranje lokalnih anestetika u blizini nerava, korištenje radioablacije, laser koagulacije i neurostimulacije. U terapiji visceralne boli treba razmotriti postojanje urinarnе infekcije uz prisustvo kalkulusa te terapiju usmjeriti u tom pravcu. Zatim forsirati dijetalni režim ishrane radi olakšavanja pražnjenja crijeva i tako riješiti tu vrstu bolova.

Tretman hronične boli pacijenata s oštećenjem kičmene moždine je multidisciplinarni i obuhvata veliki broj mogućnosti. Bitna je saradnja pacijenta jer kombinacijom raznih modaliteta za rješavanje boli se može značajno popraviti kvalitet života navedenih pacijenata.

Reference:

1. G.Hadjipavlou, A.M Cortese, B.Ramaswamy. Spinal cord injury and chronic pain, BJA Education, 2016;16(8):264-268.
2. E M. Hagen, T.Rekandi. Management of Neuropathic Pain Associated with Spinal Cord Injury, Pain Ther 2015 Jun; 4(1): 51-65.
3. ER Felix. Chronic neuropathic pain in SCI: evaluation and treatment, Med Rehabil ClinNAM2014;25(3):545-71.

„VEČERNJAKOV PEČAT ZA HUMANOST 2021.”

*SAJJRA POLJO: SPASIVŠI MOJ ŽIVOT, DOBILI STE KRILA.
MARIO I VEHID, MOJI ANĐELI*

Jubilarni 20. „Večernjakov pečat”, održan 28. maja 2021. u Mostaru, dodijelio je mnogobrojna priznanja nobelovcima, medicinarima, Bidenu, Merlinu, Ibrahimoviću, a među njima i Sajjri Poljo, članici Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica – članice našeg Saveza.

Emotivni oproštaj od heroja iz Zenice Pismo djevojčice Sajjre rasplakalo Bosnu i Hercegovinu

„Život nije putovanje po savršenom krugu niti ravnom putu i ma šta poduzeli, ma kakav mu oblik dali, malo je toga što možemo predvidjeti i razumjeti. Čudnim putevima život ljude spaja, jer zna da u nekom periodu iz mnogo razloga potrebni smo jedni drugima. Tako su se, Vehide, i naši putevi ukrstili u momentu kada su sekunde odlučivale. U tim sekundama se moj život mogao preokrenuti i ja danas ne bih bila gdje jesam. Nisi očekivao nikakvu korist, samo velikodušno djelo, a ta dobra djela će te dovesti do velikih nagrada. Stisne me grlo kada se vrate sjećanja jer najteže se sjećati kada si okovan tugom. Suze nas olakšaju, jer one ne pripadaju ni muškarcu ni ženi, one pripadaju onima koji imaju dušu i nije me sram zaplakati. Moji čuvari Vehid Đulan (preminuo 2020) i Mario Bilić (preminuo 2019) više nisu sa mnom. Prerano su me napustili. Ja ću se moliti za njih i čuvati ih duboko u svome srcu, jer ko može reći da nije sa nama onaj čovjek čije nam riječi zvone u ušima, čija djela ostavljaju traga u nama. Inna Lillahi we inna ilejhi Radži'un. Porodici Đulan iskreno saučešće i sabur, a Vehida da Allah nagradi Džennetom. Porodici Bilić još jednom iskreno saučešće, Mariju pokoj duši, neka mu je lahka zemlja.”

Sajjra Poljo

Sajjra Poljo je od svoje devete godine u stanju paraplegije, jednog od najtežih oblika invaliditeta. Pri povratku iz škole, 26. februara 2015. godine, doživjela je tešku saobraćajnu nesreću koju je prouzrokovao nesavjestan vozač automobila. Vozeći prekomjernom brzinom i izgubivši kontrolu nad vozilom skrenuo je s kolovoza i žestoko udario u djevojčicu na samom ulazu u dvorište njene kuće. Na mjesto nesreće su vrlo brzo stigla i pomoć pružila dvojica policajaca Mario Bilić i Vehid Đulan, koji su značajno doprinijeli tome da ljekari spase život Sajjri. Mario je imobilizirao najteže povrede i unio Sajjru u službeno vozilo, a Vehid je pozvao Hitnu pomoć i vozio velikom brzinom do momenta kada ju je Hitna pomoć preuzela u centru grada te je prebacila do bolnice na urgentni blok. Spretnost i brzina nedavno preminulih policajaca su bili ključni, kao i ljekarska intervencija, što je danas Sajjra s nama. Nakon teške politraume, višestrukih prijeloma, kontuzija, moždane kome i borbe za život uslijedila je dijagnoza: paraplegija.

Titulu Osoba godine u Bosni i Hercegovini ponijelo je 12 članova Svjetskog programa za hranu UN-a, humanitaraca iz Bosne i Hercegovine koje je prošle godine prepoznala i Fondacija Alfreda Nobela uručivši im Nobelovu nagradu za mir. Povodom svjetske nagrade, „Večernjakov pečat” je za ovogodišnje laureate izabrao Denisa Ćorića iz Mostara, Aidu Filipović iz Sarajeva, Zlatana Milišića iz Sarajeva, Dragicu Pajević Alp iz Banje Luke, Dragana Močevića iz Mostara, Davorku Garagić iz Tuzle, Snježanu Leovac iz Sarajeva, Alena Hodžića iz Cazina, Natašu Nadaždin iz Mostara, Mirjanu Kavelj iz Sarajeva, Asju Hadžihasanović iz Sarajeva i Mariju Vučinu iz Stoca.

Nagradu je u Sarajevu u ime 12 nobelovaca iz Bosne i Hercegovine primio Denis Ćorić iz Mostara, a uručio mu ju je direktor „Večernjakovog pečata” i „Večernjeg lista” Bosne i Hercegovine Jozo Pavković.

Posebne emocije i ove su godine izazvali laureati iz kategorije „Ponos Bosne i Hercegovine”. Dobitnici posebnog priznanja su heroji u bijelom, odnosno svi zdravstveni radnici koji su predano i neumorno na svojim leđima nosili teret pandemije, najveće zdravstvene krize današnjice, a koji i ove godine daju svoj doprinos kako bi sačuvali zdravlje stanovnika u BiH.

Direktor „Večernjakova pečata” Jozo Pavković proglasio je Osobu godine u Bosni i Hercegovini.

„Prije 20 godina utemeljili smo „Večernjakov pečat” s idejom da taj naš društveni projekt ide ukorak s pomirbom u Bosni i Hercegovini. Nakon završenog rata željeli smo pomoći u gradnji mira i tolerantnijeg društva. Društva bez mržnje. Ta naša zajednička uzlazna putanja pomirbe i napretka kratko je trajala. Otišli smo u dva različita smjera. Odnosi unutar Bosne i Hercegovine baš od te 2001. krenuli su silaznom putanjom. Domaći i strani čelnici, zarobljeni u prošlosti, nikako da pronađu put koji vodi u europsku budućnost. Unatoč tomu, Pečat se svih ovih godina izdizao iznad kaljuže međusobnih blaćenja i nastavio putem promoviranja izvrsnosti i tolerancije. Putem do zvijezda. Europskih. Svjetskih. I time uljepšavamo i pokazujemo drukčiju sliku Bosne i Hercegovine. Iako se već odavno naši putevi razilaze, bila bi šteta barem jednu večer, na Pečatu, ne pokazati ljepšu stranu bh. društva. A to su naši uspješni ljudi. Ima ih na tisuće, desetke tisuća, vjerujte, stotine tisuća. Ali ih ne primjećujemo. I, zamislite, u sljepilu našeg mraka ne vidimo čak ni zvijezde. Zna li uopće da je Bosna i Hercegovina u 2020. dobila 12 nobelovaca? Da, dobro ste čuli - 12 Bošnjaka, Hrvata, Srba i ostalih iz svih krajeva Bosne i Hercegovine dio je Svjetskog programa za hranu UN-a. Pomažu milijunima gladnih u svijetu. I zbog toga svi su oni kolektivni dobitnici Nobelove nagrade. Zar ove zvijezde ne zaslužuju i blještavilo pozornice Pečata?! I upravo zato naših 12 nobelovaca proglašavam Osobom godine u Bosni i Hercegovini za 2020.” - kazao je Pavković.

Za vrhunski muzički program pobrinuli su se Massimo s pjesmom „Mali krug velikih ljudi” i Dino Merlin koji je na Pečatu premijerno izveo pjesmu „Jedan dan, jedna noć”. Orkestar Muzičke produkcije BHRT-a izveo je „Eru s onoga svijeta” i Odu radosti i još se jednom pokazao kao jedan od najboljih na ovim prostorima.

DEEP RELIEF™

TREKUTNO SMANJUJE BOL I DJELUJE SATIMA!

Deep Relief™ gel pomaže u otklanjanju:

- bolova u mišićima i zglobovima
- bolova i oticanja, kao što su uganuća i istegnuća
- reumatskih bolova (u mišićima, tetivama, zglobovima ili kostima)
- bolova kod sportskih ozljeda

Način primjene: gel nanijeti na bolno mjesto i umasirati dok se potpuno ne upije.
Prije upotrebe pažljivo pročitati uputu o lijeku. Za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i nuspojavama upitajte svoga liječnika ili ljekarnika.

IRFAD REKIĆ, CAZIN

Naš sagovornik je Irfad Rekić, predsjednik Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Cazin, osoba s jednim od najtežih oblika invaliditeta – paraplegijom, uspješan čovjek uključen u sve društvene sfere života ravnopravno s osobama koje su bez invaliditeta. Zahvaljujući svojoj upornosti i vrijednom, svakodnevnom radu i pozitivnoj energiji, uspio je i pored svih prepreka koje su uobičajene u našem društvu, postati lider pokreta osoba s invaliditetom u svojoj sredini, ali i šire...

Irfade, mnogo naših članova Vas poznaje, ali bismo Vas, ipak, zamolili da se predstavite našim čitaocima.

Rođen sam gdje i danas živim, u Tržačkim Raštelima (općina Cazin), davne 1967. godine kao četvrto i najmlađe dijete. Završio sam osnovnu školu kao odlikaš, kako se to govorilo u ono vrijeme. U Cazinu sam upisao srednju školu mašinske struke i stekao zvanje: mašinski tehničar. Poslije odsluženog vojnog roka, tadašnje JNA (ima raznih stavova i mišljenja o tome, a ja bih samo kratko - drago mi je što sam prošao tu životnu fazu za koju mnogi u današnje vrijeme ne znaju pa ne poštuju život), zaposlio sam se u svojoj metalskoj struci gdje sam uspješno radio i razvijao se kao metalac. Radio sam u svom mjestu i uživao punim plućima mladića u svim radostima kao 19-godišnjak, igrajući nogomet, košarku, stoni tenis i sve sportove koji su bili privlačni za mlade ljude, tada. Sve se to prekida dolaskom prokletog rata – agresije na Bosnu i Hercegovinu, gdje se sve okrenulo naopačke i sve krenulo po belaju, što bi se reklo. U dobi od 26 godina (1994. godine) teško sam nastradao, ranjen sam u kičmu i tom prilikom je kičmena moždina (u području pršljenova TH-3, 4 i 5) uništena. Nakon ranjavanja, liječenja i rehabilitacije, ostao sam u stanju paraplegije i postao korisnik kolica za osobe s invaliditetom. Od

tada sam, kako volim u šali reći, prestao biti živ i sve je postalo drugačije u mom životu, ali baš u punom smislu te riječi, jer neke, do nesreće, obične stvari o kojima niko i ne razmišlja, postale su nemoguće, a to su tako obične i sitne stvari u životu svakog čovjeka.

Kako ste započeli „novi život”, život u kolicima za osobe s invaliditetom, ušli u društvenu zajednicu i među ljude koji nemaju probleme s invaliditetom i kretanjem?

Nakon operacije i liječenja po bolnicama, u tim prvim danima, mjesecima (mada je jedan dan bio kao godina dug), najbolje što se desilo bilo je u mojoj psihi tokom boravka u Varaždinskim Toplicama, gdje sam na neki način „kliknuo” na ovaj život u invalidskim kolicima. Kada sam vidio koliko osoba ima u invalidskim kolicima,

i u još gorem stanju od mene, s mnogo težim povredama, a živjeli su i funkcionirali, za mene tad je to bilo nepojmljivo i nemoguće. I onda sam, malo po malo, kao malo dijete - gledajući i kopirajući sve što vidim, učio kako živjeti u kolicima. Tako sam počeo, naravno uz pomoć odličnih terapeuta u Varaždinskim Toplicama i njihovih savjeta kako nešto izvesti (neki transfer s invalidskim kolicima) uz korištenje svega i svačega. Obična ručka koju „zdrava” osoba ne bi ni primijetila, za mene - nas je od velike pomoći za obavljanja nekog transfera s kolicima ili bez njih. I tada, u tim prvim danima „novog života”, shvatio sam da treba primiti i saslušati savjete kako i na koji način se nešto može postići, a u prvom redu je bila i fizička kondicija koju mi, osobe sa stanjem paraplegije koje koriste kolica, moramo sticati i podizati na viši stepen, te konstantno održavati dostignuti kondicijski nivo, jer nam je fizička snaga veoma potrebna kako za naše cjelokupno zdravlje tako i za naše funkcionisanje, npr. za transfer kolica - krevet, kolica - automobil, kolica - bazen itd.

Šta Vam je bila glavna motivacija da se izborite za svoje mjesto u društvu? Gdje se najbolje osjećate, u kakvom okruženju?

Opet bih se vratio na tu rehabilitaciju i 'učenje življenja' na novi način, u Varaždinskim Toplicama. Tamo sam došao zbog svog invalidnog stanja, u potpuno novu i drugačiju sredinu - društvo i okruženje. Tako sam se počeo polako uklapati u tu sredinu i način življenja u kolicima, a s obzirom na to da je bilo mnogo osoba u kolicima, počeo sam sticati nove prijatelje i drugare, otvoreno, čisto i iskreno, jer svi smo u kolicima, suštinski, slični ili isti. Ovo kažem zato što sam kasnije, kroz život u kolicima, upoznao mnogo osoba u kolicima kojih su mi postale odlični prijatelji, a kod mnogih sam vidio probleme koje ja nisam imao i shvatio sam da smo svi u sličnoj, istoj, situaciji, ali da postoje i razlike u pojedinačnim mogućnostima i potrebama.

Naprimjer, primijetio sam da osobe koje su ostale i oporavljale se u krugu porodice, privikavale se životu u kolicima, nisu baš uspjele u potpunosti u tome, jer nisu imali profesionalnu pomoć i savjete. Čini mi se da su se više ukućani prilagođavali toj osobi umjesto da se ta osoba prilagodi životu u kolicima. Zato, na osnovu svog iskustva, imam mišljenje i stav da je prava rehabilitacija i motivacija za 'novi život u kolicima' to da se ja moram prilagoditi drugima, svim ostalim osobama kojima ne trebaju kolica, a ne oni meni. Naravno, ne zanemarujem ni činjenicu da i osobe bez invaliditeta i društvo u cjelini trebaju i moraju imati više razumijevanja za nas koji smo s teškim invaliditetom, pogotovo koji koristimo kolica, i tretirati nas

ravnopravno kao i sve ostale, a mogu nam i pomoći na mnogo načina kako bismo i mi mnogo samostalnije funkcionisali i bili ravnopravni u društvu. Jedan od ključnih problema su arhitektonske barijere koje se moraju ukloniti jer to je najčešće ogromna prepreka za samostalno funkcionisanje i inkluziju u društvo osoba koja koriste kolica za kretanje.

Kakav je Vaš stav i mišljenje o porodičnom životu: ljubav, brak, djeca...?

Ma, bez podrške porodice život je težak i pun pogrešnih odluka, pravaca i kolosijeka, jer je porodica osnova za sve. Iz porodice počinje sve, još od rođenja, od malih nogu. Odgoj djeteta i njegov odnos prema drugim osobama, a pogotovo prema osobama s invaliditetom. Djeci treba objasniti da su osobe u kolicima ili drugim oblikom invaliditeta kao i svi drugi ljudi, ali da imaju svoj tjelesni problem i da tako moraju živjeti, te da stanje invalidnosti nije nikakva sramota, a pogotovo ne predmet za izrugivanje ili strašenje. Mi, osobe s težim oblikom invaliditeta, prilično smo emotivni, ponekad i previše, što nije dobro u životu, ali život je takav i mi treba da naučimo da uživamo u njemu i malim životnim sitnicama koje su veliko bogatstvo.

sa sestrom u Crikvenici

Radost, sreća, kao što je biti s voljenom osobom i držanje za ruku, ispijanje jutarnje kafe, gledanje neke TV-serije, smijeh nekoj anegdoti i slično, veoma su važni za ljude čiji se život drastično promijenio. Također, druženje i s ostalim članovima porodice i drugovima, uživanje u tim malim stvarima čine život mnogo lakšim i ljepšim. Za mene su to najljepše sitnice u životu, a one su opet ključ uspjeha za dobar i veseo život s bračnim drugom, porodicom. Brak s pravim partnerom je stvarno zajednica bez koje se teško može živjeti i smatram da u je u toj zajednici sva radost i sreća ovoga svijeta. Bračni drug je veliki oslonac u životu, a još veća radost i sreća je kada steknete djecu, pa još kad dočekate i unučad – ma, to je to. Šta čovjeku treba više? Smatram da brak i djeca treba da budu sreća i zadovoljstvo za sve ljude, a za nas koji smo s teškim oblikom invaliditeta, to je spas i mnogo je lakše živjeti i boriti se protiv svih problema i nedaća koje život donosi. Volim reći: treba uživati u životu, a ne samo živjeti život.

sa životnom saputnicom

Jeste li radno aktivni ili ste u penziji? Znamo da ste aktivni u okviru pokreta osoba s invaliditetom i želja nam je upoznati naše čitaoce s Vašim aktivnostima.

Nisam u radnom odnosu, u invalidskoj penziji sam od 1999 godine. Penzija je mala i nedovoljna za život, osim za neke osnovne skromne potrebe. Zbog toga se povremeno bavim poslovima koje mogu i znam raditi „odsjedečki”, kako se kaže ovdje, u našem kraju. Pojavili su se kompjuteri - laptopi, što je mene baš zainteresiralo i polako sam se počeo time baviti. Učeći sam, polako i strpljivo, došao do nivoa znanja da sam znao i mogao popravljati računare i laptope, i uživao sam u tome jer sam to stečeno znanje smatrao kao hobi, a ne kao biznis s dobrom zaradom, pogotovo što nisam profesionalac u tom poslu, ali naučio sam mnogo toga i mnogi koriste moje usluge i znanje. Kada sam se uključio u rad Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, to me je, moram priznati, više privuklo i više sam se tu angažirao, jer sam stalno upoznao nove stvari i nove ljude, a time spoznao i njihove potrebe i probleme i tako je došlo vrijeme da i ja nekome mogu pomoći, što me baš onako ispunjava kao osobu, raduje me kad god sam nekome od pomoći. Moj prvi značajniji rad vezan za osobe s invaliditetom je počeo u Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Velika Kladuša, gdje sam bio član Upravnog odbora. Tamo je bila odlična atmosfera, baš istinski drugarska. Zatim sam 2008. postao predsjednik Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona, gdje sam imao priliku i mogućnost da upoznam još više osoba s invaliditetom i polako shvatio koliko problema imaju, pogotovo oni sa stanjem paraplegije i tetraplegije. Spoznao sam da nije najveći problem osoba u kolicima to što ne mogu hodati (iako svi problemi de facto i počinju s tim stanjem), jer imaju još znatan broj dodatnih problema koji im mnogo otežavaju život.

Mnogi ne znaju ništa o našim pravim problemima u društvu i životu, a toga je toliko, da sada ne nabrajam. Uostalom, to je mnogima odavno i poznato, ali... Meni je zadovoljstvo što sam upućen u tu problematiku i što im mogu mnogo toga objasniti te im pomoći da mnoge probleme riješe kroz nadležne institucije i ostvare svoja prava, ali i pomoći, kroz svoja iskustva, da lakše funkcionišu i žive u kolicima. Sada sam predsjednik Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize (i predsjednik Upravnog odbora našeg Udruženja) Cazin, i to otkako nam je naš Hasan Nuhanović, prijatelj i dugogodišnji predsjednik Udruženja u Cazinu, preselio na bolji svijet, a rahmetli Hasan i ja smo zajednički postigli da se Udruženje paraplegičara Cazin prepoznaje u BiH i regiji po svojoj osobenosti, a to je u prvom redu druženje i pomaganje, a uz to dolazi i uživanje u životu s drugarima i veselje koje je postalo karakteristika našeg Udruženja. Uvijek imamo aktivnosti i posla, kako unutar samog Udruženja tako i na nivou općine, pa saradnja s drugim udruženjima koja okupljaju osobe s invaliditetom, osmišljavanje i pisanje projekata za osobe s invaliditetom itd. Sve se to odradi s lakoćom jer u našem Udruženju vlada, da tako kažem, familijarna - kućna atmosfera - svi članovi znaju šta se radi, svi su ili aktivni ili informisani o aktivnostima, zavisno od situacije. Trudimo se svi da saznamo šta kojem članu treba i da to pokušamo što hitnije riješiti. Ponekad ne uspijemo, ali većim dijelom smo uspješno rješavali potrebe i probleme naših

članova, koliko je bilo u našoj moći. Često organizujemo druženja članova, izlete, pričamo i dogovaramo se o svim aktivnostima u radu, a na kraju je obavezno druženje uz kakvu zakusku.

Vaš pogled i stav prema životu iz sadašnje perspektive.

U čemu se razlikuju u odnosu na vrijeme kada niste bili u stanju paraplegije? Koliko je stanje paraplegije promijenilo kvalitet života i u kojem smislu?

Kako sam već rekao, 1994. godine sam nastradao i dobio status paraplegičara, ali, iskreno da kažem, prije toga je bilo lijepo i život je izgledao sasvim drugačije. Lijepo se sjetiti kako sam nekada igrao fudbal, trenirao i takmičio se, mnogo toga sam mogao raditi što poslije nesreće ne mogu. Uživao sam u životu i mogućnostima koje su bile na raspolaganju. Sada je to daleka prošlost i sve se manje vraćam u to vrijeme jer, možda zvuči čudno, nemam vremena da se bavim prošlošću i tom analizom šta je i kako bilo, a šta je danas drugačije. Ja sam nakon nesreće i sjedanja u kolica počeo novi život koji je u početku bio prepun teškoća, razočarenja i odricanja, ali sam shvatio da je meni moranje živjeti u kolicima i s kolicima. Odabrao sam način da to bude što više na jedan veseo način, pun smijeha, veselja i šale, i to na moj račun jer tako se i veselije podnosi invaliditet. Mogu vam reći da sam zadovoljan ovim životom jer ima još mnogo toga za uživanje i radost, tako da ništa ne treba ostavljati za sutra. Uživajte i veselite se!

Koje su Vam prioritetne želje, kako u ličnom tako i društvenom životu i zajednici u kojoj živite, pa i šire. Mogu li se te želje ostvariti, i na koji način s obzirom na invaliditet najtežeg oblika?

Moje su želje ostale iste i nema razlike u njima prije i poslije nesreće. Jedina razlika je u tome da ih sada prilagođavam svom funkcionalnom i zdravstvenom stanju, ali to se događa i kod ljudi koji nisu u stanju paraplegije, ali im se život mijenja zbog raznih zdravstvenih problema, jer danas je vrlo malo ljudi koji nemaju neki zdravstveni problem, nažalost. Sada mi je želja da s vremenom bude što manje osoba s invaliditetom, a da postojeće imaju što manje životnih problema, zdravstvenih, porodičnih i društvenih, te da žive u okruženju koje ih razumije i koje razumije potrebe osoba s invaliditetom, tj. u humanijem društvu općenito. I, naravno, želja mi je da budemo svi što više veseli i nasmijani u ovom kratkom životu.

Postoji li nešto konkretno i realno moguće što bi Vam moglo poboljšati i olakšati život u današnjem vremenu?

Mislim da prvo sami sebi treba da olakšavamo život i uživamo u njemu ma koliko on imao prepreka, poteškoća, nerazumijevanja i neshvatanja. Sve to treba prihvatiti s osmijehom (ma koliko to nekada teško bilo) i nastaviti uživati, a to je, smatram, realno moguće što sami možemo uraditi u današnje vrijeme, a za neka buduća bolja vremena za osobe s invaliditetom (kajih će nadam se biti sve manje i manje – to je moja želja) bi trebalo uraditi puno radikalnih, korjenitih promjena, počevši od zakona koji se tiču osoba s invaliditetom i primjene istih pa do poboljšanja sistema koji se (ne)brine o problemima osoba s invaliditetom. Jednostavno, pravo rješenje za nas je potpuna primjena Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom koju je naša država potpisala i ratifikovala. Za sada se vrlo malo toga iz Konvencije UN-a u praksi primjenjuje, a jedan od primjera diskriminacija u istoj kategoriji osoba s invaliditetom invaliditeta između RVI, CŽR i neratnih/civilnih invalida, jer u praksi zakonodavac i nadležne institucije vrednuju invaliditet prema uzroku, a ne prema posljedicama – to nikako nije dobro.

Vaše mišljenje o položaju osoba s invaliditetom generalno, posebno sa stanjem paraplegije. Šta bi, prema dosadašnjem iskustvu, bilo neophodno poduzeti da se mlade osobe s invaliditetom više zainteresuju za školovanje, zapošljavanje i društvene aktivnosti, tj. da im se omogući i olakša inkluzija u društvo: školovanje, rad, društvene aktivnosti?

Generalno sam mišljenja da se mi, kao osobe s teškim oblikom invaliditeta – paraplegičari, moramo sami izboriti da nas poštuju i tretiraju kao ravnopravan dio društvene zajednice i da svi relevantni društveni faktori sarađuju s nama kroz naša udruženja, saveze i koalicije, te da nas tretiraju kao ravnopravne partnere u rješavanju svih problema na koje nailazimo u društvu. Međutim, da bismo mi bili ravnopravni partneri društvenim institucijama, moramo se osloboditi vlastitih predrasuda i inertnosti zbog toga što smo u kolicima, a mnogi svoju inertnost i neaktivnost upravo pravdaju tom činjenicom (invaliditet, kolica...) i to me veoma nervira, posebno kod mlađih osoba, jer upravo one, uz pomoć starijih i 'iskusnijih korisnika kolica', moraju se školovati, učiti i biti dovoljno educirani i obrazovani, kako zbog samih sebe tako i zbog mogućnosti da se

potpuno ravnopravno uključuju u sve društvene aktivnosti. Neznanje je najveći neprijatelj cijelog društva, a pogotovo osoba s invaliditetom. Sve probleme osoba s invaliditetom neće u potpunosti riješiti neko drugi, ali uz puno angažovanje nas samih i saradnju s društvenom zajednicom, to je onda realno moguće. Naše znanje i angažman u društvu mogu značajno utjecati i na ostale i samo tako možemo ostvariti sva ljudska i druga prava koja nam pripadaju po Ustavu, zakonima i onom najvažnijem: Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom. Istina, nikada neće biti sve idealno, ali pokušavati se mora. Inače, da bi osobe sa stanjem paraplegije i drugim oblicima invaliditeta mogle da se obrazuju i uključe u sve društvene tokove, neophodni su određeni preduslovi koje može osigurati samo društvena zajednica, tj. nadležne institucije vlasti, a to su, prije svega, otklanjanje arhitektonskih barijera, društvena inkluzija, zakoni o pravima na kvalitetna ortopedska, sanitarna i druga pomagala neophodna za život i rad osoba s invaliditetom. Znači, osobe s invaliditetom moraju biti aktivne u traženju svojih prava na obrazovanje, rad i sve ostalo što pripada svim ljudima, a potom iskoristiti sve što im je omogućeno tako da nakon školovanja i obrazovanja traže i načine da budu zaposlene i društveno aktivne, a ne da sjede u kući i čekaju socijalnu pomoć i nečiju sadaku. Moj stav je: samo se znanjem, obrazovanjem i upornošću sve postiže.

Mnogo osoba bez invaliditeta ima predrasude kada su u pitanju osobe s invaliditetom. Kako to doživljavate, imate li neku ustaljenu reakciju za one s predrasudama, barijerama u glavi?

Iskreno da kažem, lično se ne sjećam da sam naišao na takvu osobu, a pogotovo više njih. Moje društvo, kolege i prijatelji ponekad mi u šali dobace da glumim da sam invalid i kažu da ja imam više prednosti od njih! Meni to ne smeta jer, na neki način, i to dokazuje da smo isti, tj. da nema među nama razlike zbog invaliditeta, a ima njih koji se meni žale na svoje probleme. Srećom, nisam bio u kontaktu s osobama koje imaju predrasude prema osobama s invaliditetom, pa čak se ponekad pitam da li one i postoje, iako znam da toga ima dosta u našem društvu (ali ne samo našem) i da je najteže prevazići *te barijere u glavi mnogih ljudi, ali najžalosnije je što imam saznanja da te svoje predrasude prenose i na djecu!* Iako nemam lična iskustva, ne može se pobjeći od istine da predrasude postoje, ali ih je na sreću sve manje, jer na ovim našim prostorima, ne samo u BiH, riječ invalid se često koristi kada se želi neko uvrijediti! Žalosno, ali toga ima.

Arhitektonske barijere su jedan od velikih problema za osobe s invaliditetom. Kakva je situacija u mjestu u kojem živite? U kojoj mjeri su te barijere riješene u Cazinu i kako se borite s fizičkim preprekama?

Arhitektonske barijere su veliki problem za sve paraplegičare na ovom svijetu. E, sad, neke se mogu riješiti lako i bez većih problema se može omogućiti fizički pristup osobama s invaliditetom raznim mjestima/lokacijama, kao što su mnoge javne i zdravstvene ustanove, mnoge državne institucije, javna mjesta od kulturnog, sportskog ili drugog značaja, a posebno pitanja infrastrukture: trotoari, parkinzi, zgrade zajedničkog stanovanja itd. Sve se to može riješiti ako ima razumijevanja i volje kod nadležnih i odgovornih osoba u institucijama i organima vlasti na svim nivoima društvene zajednice. Ako nema te volje i osjećaja prema osobama s invaliditetom, sve arhitektonske barijere su veliki problem za osobe u kolicima. U Cazinu barijere na uličnom nivo su riješene odlično i pristup u kolicima je olakšan, čak mogu reći da se ugodno kretati u kolicima po trotoarima i ulicama Cazina.

Javne ustanove su prilagođene našim potrebama, počevši od Općine, sudske zgrade, bolnice, privatnih klinika, banaka, trgovina itd. Istina, nije još sve riješeno i nije sve idealno, ali nema baš nekih većih problema u tom pogledu. Tamo gdje nisu riješe arhitektonske barijere, a u slučaju neke manifestacije, nađe se alternativno rješenje i ima mnogo dobrih ljudi koji uskaču i žele pomoći u savladavanju prepreka. U poređenju s drugim gradovima gdje sam bio, putovao i boravio, mogu reći da je Cazin u samom vrhu kada je riječ o rješavanju arhitektonskih barijera, a nekim većim gradovima bi mogao biti i primjer.

Trenutno ste na poziciji predsjednika Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u Cazinu. Koliko ste zadovoljni svojim angažmanom i radnim doprinosom?

Kako sam naveo, nakon smrti našeg dugogodišnjeg predsjednika Hasana Nuhanovića izabran sam za njegovog nasljednika na toj funkciji u Udruženju paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Cazin. Inače, da nisu bile takve okolnosti, ne bih se prihvatio te dužnosti, ali sam zahvalan na ukazanom povjerenju naših članova i trudim se da ga opravdam svojim radom. Lično sam dosta zadovoljan, mada uvijek može bolje i više. Nekoliko projekata smo uspješno realizirali u proteklih godinu dana, a treba da ih bude još više. Moje iskustvo i nije baš veliko i nemam baš nekih velikih ostvarenja i uspjeha, barem tako sebe doživljavam. A i znanje mi je još skromno i nedovoljno u toj oblasti, jer još dosta toga ima što ne znam, npr. kako riješiti neke potrebe naših članova. Svakim danom učim kako što bolje i konkretnije raditi i sarađivati na općinskom nivou, gdje smo prepoznati kao seriozno Udruženje s dugogodišnjim trajanjem, a koje želi raditi i ostvarivati rezultate u saradnji s Općinom i njihovim organima uprave, i tu tražimo način da postignemo što bolje rezultate i ostvarimo naše ciljeve, a tako i ja stičem nova znanja, iskustva i bolje rezultate. Dosta sam zadovoljan svojim radom, ali znam da moram još više raditi, učiti i doprinijeti Udruženju, tj. svim članovima, kao i pokretu za osobe s invaliditetom i u kantonu i putem našeg Saveza u FBiH i BiH.

Kao osoba s visokim stepenom invaliditeta postigli ste značajan uspjeh u dosadašnjem životu i radu, najviše zahvaljujući samom sebi, volji, snazi i upornosti. Upućuje li to na poraznu činjenicu da domaće društveno-političke institucije i drugi relevantni društveni faktori nedovoljno posvećuju pažnju potencijalu koji posjeduju osobe s invaliditetom. Jeste li na svome putu ostvarenja i dostignutog uspjeha imali i neku konkretnu društveno-institucionalnu pomoć u sredini u kojoj živite?

Sve osobe s invaliditetom moraju se i trebaju dokazati na svim poljima djelovanja i življenja u našem društvu. U prvom planu nam treba biti određeno znanje, upornost i rad, jer bez toga nema ni rezultata. U svom radu sam nailazio na odgovorne osobe iz nadležnih institucija koje ne znaju moje potrebe, a pogotovo ne

znaju kako da mi riješe konkretan problem! Ponekad su to stvarno banalne sitnice i kad se gleda s aspekta onih koji ne razumiju našu situaciju, ispadaju smiješne za njih, ali meni i drugim, meni sličnima osobama, to nisu ni sitnice niti su imalo smiješne, ali društvo još nije takvo da shvati sve naše probleme i potrebe! I kada takve osobe zauzmu pozicije u vlasti i nadležnim institucijama, izostaje adekvatna podrška osobama s invaliditetom, ali ne znam da li da im zamjerim ili budem ljut što ne znaju i ne razumiju naše potrebe i probleme?! Smatram da bi takvi funkcioneri morali znati materiju o kojoj donose odluke kada su se već prihvatili obaveze da obavljaju društveno-političke funkcije, tj. da budu u vlasti ili nadležnim institucijama. Takvima bi bilo mnogo lakše kada bi više slušali nas iz Udruženja i češće komunicirali s nama. To bi bilo korisno i njima i nama. Njihovo neznanje nas ne smije obeshrabriti i usporiti ili nas prisiliti da napustimo borbu u ostvarivanju prava i onda moram, u takvim slučajevima, koristiti termin 'borba', a ljepše bi zvučalo saradnja, razumijevanje i partnerstvo, da su svi spremni na isto. Ne mogu reći da sam, lično, imao neku konkretnu pomoć od društveno-političkih institucija.

Irfad Rekić – neprestana edukacija

Šta mislite, općenito, o radu i društveno-političkom utjecaju udruženja osoba s invaliditetom, njihovih saveza, koalicija i ostalih oblika udruživanja i saradnje, u borbi za prava osoba s invaliditetom i njihovim statusom u društvu?

Pojedinac ne može skoro ništa postići na sveopćem poboljšanju svih osoba s invaliditetom, ali kad se udružujemo i organizujemo kroz naša udruženja, saveze, koalicije i neformalne grupe te kada nastupamo zajedno i složno, s jasnim ciljevima koji se odnose na sve osobe s invaliditetom, i kada nas predstavljaju i zastupaju obrazovane osobe koje poznaju problematiku i poteškoće osoba s invaliditetom, u tom slučaju svima će biti bolje jer će se postići određeni, dobri, rezultati i naša borba, za naša prava, bit će uspješnija. Naše Udruženje je članica Kantonalnog saveza i Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, i to nam je itekako važno i značajno, jer Savez paraplegičara FBiH je značajan u borbi za ostvarivanje naših zakonskih prava kroz svoje djelovanje na entitetskom i državnom nivou, ali i oslonac i pomagač u radu našeg Udruženja.

Mogu li i do koje mjere udruženja, kao NVO (ili OCD), poboljšati status i ostale potrebe osoba s invaliditetom u društvu i u odnosima spram vlasti i zakonodavstva te kako to postići u praksi? Kako utjecati na to da vlasti u potpunosti počnu primjenjivati sve što je propisano domaćim zakonima, a pogotovo Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom?

Bez naših udruženja i Saveza, vjerujte da ne bismo postojali, tj. bili bismo prepušteni sami sebi i pojedinačnoj borbi za svoja prava, a većina ne bi ni znala koja prava ima. Oni koji su zauzeli pozicije na vlasti, a naročito u izvršnim organima i institucijama, a koji su zaduženi i nadležni za punu primjenu Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, jednostavno su nas zanemarili i zaboravili i da postojimo. Imam utisak da smo mi mnogima koji su u vlasti i institucijama, na svim nivoima, teret!

Smatram da se čovjek treba odnositi prema drugom čovjeku onako kako i sam želi da se prema njemu odnose drugi. Mnogi naši političari, nažalost, nemaju taj osjećaj i često se ponašaju kao da su iznad ostalih ljudi, a pogotovo to osjete osobe s invaliditetom kao vrlo senzibilna kategorija građana. To se mora mijenjati na bilo koji način, a najbolji je mijenjanje svijesti takvih ljudi. Takvi ljudi, političari, moraju konačno shvatiti da su oni u službi građana, a ne da građani postoje zbog njih. To kod nas nije lako izvodljivo u praksi, ali nije ni teško provesti: samo treba pojačati vladavinu zakona, dosljednu primjenu istih, te donošenja/usklađivanja naših zakona s međunarodnim konvencijama, a za osobe s invaliditetom u potpunosti uskladiti zakone, i primjenu istih u praksi, s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Koji model organizovanja osoba s invaliditetom smatrate najefikasnijim za ostvarivanje prava predviđenih Konvencijom UN-a s obzirom na to da ju je Bosna i Hercegovina potpisala i ratifikovala?

Iz razgovora s prijateljima iz Slovenije i Sjeverne Makedonije svidio mi se njihov način organizovanja, gdje su kroz udruženja ili saveze zastupljeni svi oblici invalidnosti bez favoriziranja nekog od oblika invaliditeta i gdje se odlučuje prema usvojenim zakonima i pravilnicima, gdje je realizacija dosljedna i cjelovita, tako da su na kraju svi zadovoljni. Trebali bismo koristiti njihova iskustva i način rada, ali bez podrške svih nivoa vlasti, teško je doći do pozitivnih rezultata ma kako mi bili organizovani. I sada mi imamo solidnu organiziranost počevši od udruženja pa preko koalicija, saveza i unija, ali izostaje puna podrška i realizacija onih koji u konačnici odlučuju o nama i našim potrebama. U svakom slučaju, postojanje udruženja, saveza i koalicija je vrlo značajno za sve osobe s invaliditetom. Jedino što primjećujem je činjenica da u Federaciji BiH imamo, naročito u velikim gradovima, dosta duplih udruženja (NVO) koja pokrivaju istu kategoriju osoba s invaliditetom i to treba zakonski urediti, jer broj udruženja treba odgovarati stvarnom stanju na terenu, a ne da postoje udruženja koja skoro da i nemaju članova, ali su budžetski korisnici ili razvodnjavaju zajedničke aktivnosti i rade samo za lični interes. Treba težiti ukрупnjivanju organizacija osoba s invaliditetom, a ne usitnjavanju, kako je do sada bila praksa.

Primjetno je da nema ili je izuzetno malo osoba s invaliditetom, posebno onim najtežeg stepena, na političkoj sceni Bosne i Hercegovine. Šta mislite jesu li uzrok društvene predrasude prema osobama s invaliditetom ili ima krivice i samih osoba s invaliditetom? Bi li zakonskom regulativom trebalo „natjerati” političke stranke i vlast da moraju određen procent osoba s invaliditetom uključiti u političko djelovanje i odlučivanje, slično kao što postoji zakon o procentualnom učešću žena u vlasti na svim nivoima. Bi li to bilo najbolje rješenje za osobe s invaliditetom?

Moja tabu-tema je politika, jednostavno: apolitičan sam i nemam živaca da raspravljam o politici, pogotovo u našem društvu, državi. Zato ću kratko odgovoriti: vrlo malo je osoba s invaliditetom zastupljeno na političkoj sceni u Bosni i Hercegovini i to nikako nije dobro. Ne vjerujem da je to samo rezultat predrasuda, bilo čijih, više mislim da su osobe s invaliditetom nezainteresovane za političko djelovanje, ali istina je i to da političke stranke (sve) nisu zainteresovane za promociju i angažovanje osoba s invaliditetom. Tako da ako već govorim o tome, onda su obje strane krive za takvu situaciju. Bilo bi poželjno i korisno da je više osoba s invaliditetom na političkoj sceni s obzirom na to da ima dosta akademski obrazovanih i školovanih osoba s invaliditetom i mogli biti vrlo korisni društvu i politici u cjelini. Međutim, za mene je najvažnija stručnost političara koji su na vlasti i njihov primjeran rad u korist svih, a time i nas, osoba s invaliditetom. Znam da postoji dosta vrlo obrazovanih i sposobnih ljudi van politike, pa i u politici, a koji nisu osobe s invaliditetom, ali koji razumiju naše probleme i potrebe i takve bih volio vidjeti na odgovornim političkim i institucionalnim položajima, jer sam uvjeren da bi takvi zbilja posvetili pažnju i brigu i o našoj populaciji i ostalim građanima. Nama bi tada bilo mnogo lakše i naša borba bi postala suvišna jer bismo imali razumijevanje i adekvatnu pomoć svih nadležnih vlasti i institucija, a naša udruženja bi dobila drugačiju ulogu koja bi velikim dijelom bila relaksirajuća za naše članove i izvor potrebnih informacija korisnih za vlast i institucije. Također, iz zadnjeg dijela vašeg pitanja se može dobiti i odgovor: da, bilo bi dobro da političke stranke i vlast zakonski moraju uključiti određen procent osoba s invaliditetom u političko djelovanje i odlučivanje, slično kao što postoji zakon o procentualnom učešću žena u vlasti na svim nivoima.

Jeste li zadovoljni javnim informisanjem i promovisanjem prava i potreba osoba s invaliditetom putem svih vrsta medija i smatrate li da bi javni medijski servisi trebali imati obavezu, naprimjer, stalnog termina o temi: osobe s invaliditetom i njihova prava, potrebe, uloga u društvu, primjena u praksi Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom itd.?

Mnogi mediji i pojedinci često zloupotrebljavaju tuđu muku, bolest, invaliditet, siromaštvo koristeći pompezne naslove gdje ustvari samo sebe reklamiraju, ali i mnogi pojedinci ili grupe putem tzv. humanitarnih akcija često samo ostvaruju lični interes, a najmanje koristi imaju oni kojima pomoć zaista treba, a dokazane su i mnoge prevare kod takvih, mada za to ne možemo kriviti medije. Globalno, nisam zadovoljan medijima jer njima osobe s invaliditetom nisu baš interesantne osim ako nije nešto senzacionalističko. Javni elektronski mediji/servisi malo pažnje posvećuju osobama s invaliditetom i smatram da je to sramotno, jer njihova je obaveza da informišu i promovišu sve što se tiče osoba s invaliditetom, ali takvih emisija nema ili su toliko rijetke da i ne znam za njih i često ih propustim i pogledati zbog njihove rijetkosti. Bilo je, ponekad, i nadam

se da će biti još više, emisija koje su za temu imale invaliditet i probleme osoba s invaliditetom, ali meni je zanimljivo da u tim emisijama najmanje ima osoba s invaliditetom koje su najmjerodavnije da govore o toj temi!? Tada se uvijek sjetim glavnog mota Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom: **O nama ništa bez nas!**

Vjerujete li da će se u dogledno vrijeme promijeniti odnos nadležnih vlasti i ukinuti diskriminacija unutar iste populacije, ostvarivanje prava po osnovu posljedica, a ne uzroka invaliditeta, što bi dovelo do izjednačavanja prava svih osoba sa stanjem paraplegije, bez podjela na RVI, CŽR i neratne/civilne paraplegičare, a u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom?

To sam već u jednom od prethodnih odgovora spomenuo, a kako je to sada konkretno pitanje, red je da konkretno i odgovorim. Lično, ne vjerujem da će se to dogoditi u dogledno vrijeme, jer jednostavno nema ni volje sadašnjih političara i zakonodavaca, ni stručnih ljudi i osoba na nadležnim funkcijama da odrade taj dio posla koji propisuje Konvencija UN-a i sve se svodi na obično politikantstvo i pusta obećanja. Dok svi ne shvate da je jedina istina to da svi mi u stanju paraplegije i tetraplegije imamo iste potrebe i, naprimjer, **svi koristimo kolica, ali ta kolica nisu kod svih kvalitetno i cjenovno ista – to, kao samo jedan od primjera, pokazuje diskriminaciju unutar iste kategorije osoba s invaliditetom**, a zna se do koga je to. Ne bih dalje o tome, dovoljno!

Angažovani ste i u sportskim aktivnostima osoba s invaliditetom i aktivan ste učesnik mnogih sportskih manifestacija za osobe s invaliditetom. Upoznajte naše čitaoce i s tom aktivnošću, ljubavi/sklonosti prema sportu i postignutim uspjesima, te koliko su sportske aktivnosti značajne za osobe s invaliditetom.

Bez sporta ne bih imao punost življenja, jer je za mene sport život. Bio sam sportaš, a sad imam još veću elju za sportom jer me u velikoj mjeri ispunjava, fizički i psihički rehabilitira, socijalizira i veseli. Rezultati su mi u drugom planu, jer kad stekneš prijatelja iz bilo kojeg kraja naše države, kao i iz Crne Gore, Slovenije Sjeverne Makedonije i Srbije, nema te medalje koja to može vrednovati i nema te medalje da izmjeri naše stečeno prijateljstvo. Naravno, kao i mnogi drugi u sportu za osobe s invaliditetom, imao sam uspješnih rezultata i medalja. Ponosan sam što sam bio član ekipe Udruženja Cazin koja je predstavljala naš Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH i državu Bosnu i Hercegovinu na atletskom takmičenju „50. memorijal prof. Bojana Hrovatina” 2019. godine u Sloveniji, gdje smo u jakoj međunarodnoj ekipnoj konkurenciji osvojili 1. mjesto – zlatnu medalju. Imao sam uspjeha i na drugim takmičenjima u atletici, šahu, streljaštvu, bilijaru, pikadu i vožnji spretnosti automobilom s ručnim komandama. Za mene je najbitnije da sport povezuje osobe s invaliditetom i da se družimo, upoznajemo, razmjenjujemo iskustva, pomažemo jedni druge i veselimo se na kraju svakog takmičenja uz muziku i razne delicije. Članovi našeg Udruženja vole sport i on im je i dobra osnova za druženje, pa se trening ili lokalna takmičenja uvijek završe s veselim druženjem uz dobar „roštilj” i osvježavajuća pića. Sport je za mene veoma važan i sa psiho-fizičkog aspekta, a s društvenog aspekta jer je jaka spona koja povezuje sve članove našeg Udruženja, s napomenom: i one članove koji se ne bave ili ne mogu baviti sportom. Vrlo kvalitetan časopis, sadržajno i štamparski, a uvijek, baš uvijek nešto pronađem ne očekujući da ću to pročitati i to me baš pozitivno iznenadi i obraduje. Za to,

svaka čast na temama i na stručnim tekstovima. Istinski je glasilo svih 16 udruženja - članica Saveza, među kojima je i naše Udruženje. Informativan i edukativan za nas sa stanjem paraplegije i dječije paralize, ali mislim da je zanimljiv i za sve ostale. Ne znam je li to baš neki moto, ali imam običaj reći: Idemooooo, samo veselo! S puno osmijeha i veselja, osmijeh je lijek, osmijeh osvaja, osmijeh otvara sva srca, sva vrata! Ja bih vama zahvalio na pozivu za ovaj intervju i za vaše interesovanje da i ja podijelim s čitaocima časopisa svoja razmišljanja, stavove, iskustva, informacije i poruke. Želim da svi ljudi čuvaju svoje zdravlje, da ga održavaju i da ga nikad ne izgube bezveze. Želim svim osobama s invaliditetom puno osmijeha i veselja i da svoje - naše

stanje paraplegije gledaju kao privilegiju u odnosu na ostale, jer se mnogi koji nemaju invaliditet ne bi znali boriti i uživati kao mi u svim životnim situacijama i sitnicama. Samo pozitivna energija i optimizam, za sve ljude. Ponosan sam što sam bio član ekipe Udruženja Cazin koja je predstavljala naš Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH i državu Bosnu i Hercegovinu na atletskom takmičenju „50. memorijal prof. Bojana Hrovatina” 2019. godine u Sloveniji, gdje smo u jakoj međunarodnoj ekipnoj konkurenciji osvojili 1. mjesto – zlatnu medalju. Imao sam uspjeha i na drugim takmičenjima u atletici, šahu, streljaštvu, bilijaru, pikadu i vožnji spretnosti automobilom s ručnim komandama. Za mene je najbitnije da sport povezuje osobe s invaliditetom i da se družimo, upoznajemo, razmjenjujemo iskustva, pomažemo jedni druge i veselimo se na kraju svakog takmičenja uz muziku i razne delicije. Članovi našeg Udruženja vole sport i on im je i dobra osnova za druženje, pa se trening ili lokalna takmičenja uvijek završe s veselim druženjem uz dobar „roštilj” i osvježavajuća pića. Sport je za mene veoma važan i sa psihofizičkog aspekta, a s društvenog aspekta jer je jaka spona koja povezuje sve članove našeg Udruženja, s napomenom: i one članove koji se ne bave ili ne mogu baviti sportom.

Koji sport preferirate, tj. pratite? Za koji klub navijate u BiH i na evropskoj i svjetskoj sportskoj sceni?

Normalno je da je fudbal na prvom mjestu, pa trke „Formule 1” kojih sam veliki obožavalac i baš se pripremam i s nestrpljenjem čekam utrku u Austriji na „A1 areni u Spielbergu”, bilijar - snooker, košarka... Ma, svi su mi sportovi interesantni i volim ih gledati i uvijek TV-kanal prebacim na sport, u odnosu na neku seriju ili film - sport je glavni. Od klubova za koje navijam to su: FC Real Madrid, FK Željezničar–Sarajevo, naša FK Krajina i NK Mutnica, i naravno „Ferrari” (utrke formule 1) i John Higgins (bilijar - snooker). Najveći je ćeif kad se neki sportski događaj prati/gleda u dobrom društvu i kada moj favorit pobjeđuje, onda je veselo.

Vaše mišljenje o našem časopisu „Paraplegija i Mi”, informativnom glasilu Saveza i njegovih članica - udruženja?

Vrlo kvalitetan časopis, sadržajno i štamparski, a uvijek, baš uvijek nešto pronađem ne očekujući da ću to pročitati i to me baš pozitivno iznenadi i obraduje. Za to, svaka čast na temama i na stručnim tekstovima. Istinski je glasilo svih 16 udruženja - članica Saveza, među kojima je i naše Udruženje. Informativan i edukativan za nas sa stanjem paraplegije i dječije paralize, ali mislim da je zanimljiv i za sve ostale.

Imate li svoj životni moto?

Ne znam je li to baš neki moto, ali imam običaj reći: Idemooooo, samo veselo! S puno osmijeha i veselja, osmijeh je lijek, osmijeh osvaja, osmijeh otvara sva srca, sva vrata!

Na kraju, zahvaljujemo Vam na razgovoru. Imate li neku poruku ili savjet za mlade osobe s invaliditetom?

Ja bih vama zahvalio na pozivu za ovaj intervju i za vaše interesovanje da i ja podijelim s čitaocima časopisa svoja razmišljanja, stavove, iskustva, informacije i poruke. Želim da svi ljudi čuvaju svoje zdravlje, da ga održavaju i da ga nikad ne izgube bezveze. Želim svim osobama s invaliditetom puno osmijeha i veselja i da svoje - naše stanje paraplegije gledaju kao privilegiju u odnosu na ostale, jer se mnogi koji nemaju invaliditet ne bi znali boriti i uživati kao mi u svim životnim situacijama i sitnicama. Samo pozitivna energija i optimizam, za sve ljude.

Rekić, bacanje koplja, Međunarodno otvoreno prvenstvo – 17. sportske igre Saveza FBiH

FOND ZA PROFESIONALNU REHABILITACIJU I ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM

Iako su mnoge osobe s invaliditetom imale priliku čuti o Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom (Fond) i koristiti sredstva ove federalne institucije, informacije koje želimo podijeliti sigurno će koristiti osobama s invaliditetom koje do sada nisu imale pristup informacijama o pogodnostima koje ova federalna institucija nudi u pogledu profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja. Fond je osnovan 2011. godine u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom („Službene novine Federacije BiH”, br. 9/10) (Zakon) od Parlamenta FBiH kao javna ustanova u oblasti socijalne zaštite. Vizija Fonda kao vodeće federalne ustanove iz oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom jeste da svojim programima i mjerama dostigne prihvatljivu stopu zaposlenosti osoba s invaliditetom i da osigura njihovu odgovarajuću materijalnu i socijalnu sigurnost.

Misija Fonda je:

- provoditi politiku razvoja i unapređivanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom;
- pružiti podršku i poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom kroz mjeru novčanog stimulansa;
- finansiranje i sufinansiranje programa iz oblasti profesionalne rehabilitacije koji će svojom kvalitetom doprinijeti zapošljavanju osoba s invaliditetom;
- podržati razvoj privrednih društava za zapošljavanje osoba s invaliditetom i zaštitnih radionica kroz finansiranje i sufinansiranje programa iz ove oblasti;
- podržati održivost zaposlenosti osoba s invaliditetom zaposlenih pod posebnim uslovima kroz isplate novčanih nadoknada, subvencija plata i finansiranje/sufinansiranje programa održivosti zaposlenosti;
- osigurati zakonit i namjenski utrošak sredstava Fonda.
- promovisati pravo na zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom.

REZULTATI DJELOVANJA FONDA

Kada su u pitanju rezultati djelovanja Fonda, gospodin Vinko Jerinić, direktor Fonda ističe:

„Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom je relativno mlada institucija i sa radom smo započeli prije nekih desetak godina. Naša osnovna zadaća je poticanje novog upošljavanja osoba sa invaliditetom, omogućenje održivosti njihovih radnih mjesta i profesionalna rehabilitacija, odnosno stručno obrazovanje i prekvalificiranje osoba sa invaliditetom sa ciljem uvećanja prilika za njihovo uposlenje.

U dosadašnjih desetak godina postojanja, finansijski smo podržali i omogućili uposlenje više od 5.300 osoba sa invaliditetom u Federaciji. Za preko 1.200 osoba s invaliditetom snosili smo troškove stručnog obrazovanja i prekvalificiranja, dok redovito subvencioniramo plate i doprinose za preko 3.300 osoba sa invaliditetom u FBiH. Fond je sufinansirao i 3.500 programa s ciljem održivosti uposlenosti osoba s invaliditetom. U osnovi, Fond je proveo i provodi opsežne mjere za unapređenje ekonomske i obrazovne pozicije osoba s invaliditetom i te mjere su dostupne i mogu ih koristiti ih sve osobe sa invaliditetom koje zadovoljavaju zakonske uvjete, bez razlike. Pandemija je na različite načine pogodila oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom. Međutim, zahvaljujući iznimnom trudu našeg kolektiva, osigurana je daljnja neometana podrška osobama s invaliditetom, čak i u vrijeme pandemije. Moram istaknuti da u periodu 2020-2021. godine nije došlo do umanjenja opsega naše podrške uposlenju osoba s invaliditetom. Štoviše, Fond nastavlja podržavati upošljavanje i obrazovanje osoba s invaliditetom, a opseg naše podrške se ne umanjuje. Jednostavno, učinili smo sve da se osobe s invaliditetom u pogledu podrške svom uposlenju ni na koji način ne osjete uskraćenim u vrijeme pandemije, kada mnoge druge oblasti trpe rezove u podršci. Fond je, uključujući Upravni i Nadzorni odbor, uložio maksimalne napore kako osobe s invaliditetom ne bi bile uskraćene za priliku da se samouposle ili nađu uposlenje uz podršku Fonda ili da trpe umanjenje podrške, i u tom cilju smo uspjeli.”

„Redovito promoviramo rad Fonda putem medija, promocija, konferencija, okruglih stolova i sl. i upoznajemo osobe sa invaliditetom i poslodavce sa mogućnostima koje pruža Fond kroz programe iz oblasti profesionalne rehabilitacije, razvoja, održivosti zaposlenosti osoba sa invaliditetom i zapošljavanja. Pozivamo sve organizacije osoba sa invaliditetom i zainteresovane da nam se obrate ukoliko imaju potrebu promocije djelovanja Fonda u njihovim lokalnim zajednicama, bit će nam zadovoljstvo odazvati se na vaš poziv”, nastavlja gospodin Jerinić, direktor Fonda.

POTICAJI FONDA

Novčani stimulanis za zapošljavanje i samozapošljavanje osoba s invaliditetom

U cilju poticanja zapošljavanja osoba s invaliditetom u FBiH, a na osnovu Odluke Upravnog odbora o objavljivanju Javnog poziva za dodjelu novčanog stimulanisa, u skladu sa Zakonom i aktuelnim Pravilnikom o raspodjeli sredstava Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom za dodjelu novčanog stimulanisa za novo zapošljavanje osoba sa invaliditetom (u daljnjem tekstu: Pravilnik), Fond, prema godišnjem planu rada, raspisuje javne pozive za dodjelu novčanog stimulanisa za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Pravo na novčani stimulanis mogu ostvariti:

- a) Pravno i drugo lice koje kao poslodavac zapošljava osobu s invaliditetom čiji stepen invaliditeta je 60% i više, osobu s najmanje 70% tjelesnog oštećenja, ukoliko to oštećenje ima za posljedicu smanjenje radne sposobnosti u skladu sa Zakonom ili osobu s umjerenom ili lakom mentalnom retardacijom (intelektualnim teškoćama);
- b) Osobe s invaliditetom čiji stepen invaliditeta je 60% i više, osobe s najmanje 70% tjelesnog oštećenja, ukoliko to oštećenje ima za posljedicu smanjenje radne sposobnosti u skladu sa Zakonom ili osobe s umjerenom ili lakom mentalnom retardacijom (intelektualnim teškoćama) koje pokrenu samostalnu ili poljoprivrednu djelatnost kao jedino i glavno zanimanje u cilju samozapošljavanja.
- c) Osnovni iznos novčanog stimulanisa koji se dodjeljuje po jednoj novozaposlenoj osobi s invaliditetom je 6.000,00 KM, a najveći mogući iznos koji se može dodijeliti po jednoj osobi je 13.500,00 KM, u zavisnosti od procenta invalidnosti i perioda zapošljavanja.

Sredstva novčanog stimulansa mogu se koristiti za sljedeće namjene:

- a) Prilagodba radnog mjesta i uvjeta rada potrebama osobe s invaliditetom, što podrazumijeva adaptaciju prostora i nabavku specijalnih pomagala i opreme u skladu s potrebama osoba s invaliditetom u radu;
- b) Nabavka sredstava za rad osobe koja se zapošljava/samozapošljava, te ukoliko je potrebno, finansiranje nabavke sirovina i repromaterijala, što ne uključuje robu široke potrošnje namijenjenu preprodaji.
- c) Sufinansiranje naknade asistentu u radu ukoliko je to potrebno s obzirom na specifične potrebe koje proizilaze iz prirode oštećenja (za slijepe i gluhe osobe, osobe s težim oštećenjima motorike, osobe koje koriste kolica za kretanje i osobe s intelektualnim teškoćama).
- d) Sredstva naknade razlike zbog smanjenog radnog učinka, odnosno za finansiranje/sufinansiranje plaće novozaposlene osobe na period od 12 mjeseci za zapošljavanje na određeno vrijeme i 18 mjeseci za zapošljavanje na neodređeno vrijeme.

PROGRAMI PROFESIONALNE REHABILITACIJE, RAZVOJA I ODRŽIVOSTI ZAPOSLENOSTI

Na osnovu Odluke Upravnog odbora, u skladu s odredbama Zakona i aktuelnog Pravilnika o raspoređivanju i raspodjeli sredstava za finansiranje/sufinansiranje programa i projekata održivosti zaposlenosti, razvoja privrednih društava za zapošljavanje osoba s invaliditetom i profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom, a u cilju unapređivanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine, Fond u skladu s Planom rada Fonda objavljuje javne pozive.

Shodno oblastima i namjenama na koje se odnose programi održivosti zaposlenosti, razvoja privrednih društava za zapošljavanje osoba sa invaliditetom i zaštitnih radionica, te profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom, utvrđenim članom 58. Zakona, javnim pozivima se mogu uspostavljati sljedeći Lotovi za finansiranje/ sufinansiranje programa:

- Lot I: Za finansiranje/sufinansiranje programa za održavanje postojeće razine zaposlenosti osoba s invaliditetom. Pravo sudjelovanja po Lotu I imaju privredna društva za zapošljavanje osoba s invaliditetom i zaštitne radionice.
- Lot II: Za finansiranje/sufinansiranje programa za razvoj privrednih društava za zapošljavanje osoba s invaliditetom i zaštitnih radionica. Pravo sudjelovanja po Lotu II imaju privredna društva za zapošljavanje osoba s invaliditetom i zaštitne radionice.
- Lot III: Za finansiranje/sufinansiranje programa profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom;
 - o Programi koje provode privredna društva, zaštitne radionice i druga pravna lica prema Zakonu;
 - o Programi koje provode ustanove za profesionalnu rehabilitaciju, srednje škole i druge obrazovne ustanove;
 - o Programi profesionalne rehabilitacije na koje osobe s invaliditetom mogu same aplicirati na program profesionalne rehabilitacije kroz vanredno srednje školovanje, visoko stručno obrazovanje ili postdiplomsko studiranje.
- Lot IV: Za finansiranje/sufinansiranje programa održivosti zaposlenosti osoba s invaliditetom koje obavljaju samostalnu djelatnost ili poljoprivrednu djelatnost kao jedino i glavno zanimanje uključujući i osobe s invaliditetom koje su zaposlene u skladu s članom 56. stav 2. i 3. Zakona.
- Lot V: Za finansiranje/sufinansiranje programa održivosti zaposlenosti osoba s invaliditetom zaposlenih u organizacijama osoba s invaliditetom.

NOVČANE NADOKNADE I SUBVENCije NETO PLAĆE

Isplata sredstava po osnovu prava na novčane nadoknade i subvenciju vrši se kontinuirano na zahtjev korisnika prava, kao izravna zakonska obaveza Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (Fond) u skladu s članovima 51, 52. i 53. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom („Službene novine Federacije BiH”, br. 9/10) i odredbama aktuelnog Pravilnika o ostvarivanju prava na isplatu novčanih naknada i subvencije.

U skladu s članom 48, 51, 53. i 56. Zakona:

- privredno društvo za zapošljavanje osoba s invaliditetom,
- zaštitna radionica, organizacija osoba s invaliditetom koja ima zaposlenih osoba s invaliditetom, a čija je klasifikacija djelatnosti: 88.10, 88.91, 85.321,
- osobe s invaliditetom koje obavljaju samostalnu djelatnost,
- osobe iz člana 56. stav 2. i 3. Zakona, tj. samostalni poduzetnik/poljoprivrednik koji je roditelj, dijete ili bračni drug osobi s invaliditetom koju zapošljava imaju pravo na novčanu nadoknadu za zaposlene osobe s invaliditetom koje zapošljavaju pod posebnim uslovima, a u skladu s članom 15. stav 6. Zakona, na osnovu:
 - o plaćenog doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje,
 - o plaćenog doprinosa za zdravstveno osiguranje,
 - o plaćenog doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti,
 - o poreza na dohodak.

Pravo se ostvaruje za plaćene poreze i doprinose u Federaciji BiH.

Privredno društvo ili organizaciona jedinica privrednog društva koje ostvaruje status zaštitne radionice, pored novčane nadoknade, a u skladu s članom 53. i 29. Zakona, ima pravo na subvenciju neto plaće zaposlenih osoba s invaliditetom u skladu sa Zakonom, u visini 30% od prosječne neto plaće u Federaciji BiH, kao i pravo na novčane nadoknade za sve ostale zaposlenike. Kao osnovica za obračun subvencije od 30% prosječne neto plaće uzima se zvanični podatak Federalnog zavoda za statistiku za mjesec za koji se vrši obračun ili ako podatak nije objavljen, posljednji objavljeni podatak o prosječnoj neto plaći Federalnog zavoda za statistiku.

Direktor Fonda, gospodin Vinko Jerinić ovom prilikom želi informisati sve poslodavce i osobe s invaliditetom da Fond u 2021. godini planira raspisati dodatne javne pozive iz oblasti razvoja, profesionalne rehabilitacije, te javni poziv za zapošljavanje osoba s invaliditetom kroz dodjelu novčanih stimulansa. Javni pozivi se planiraju objaviti u periodu august/septembar 2021. godine.

Savladajmo barijere zajedno!

PLATFORME I LIFTOVI

- ❶ Savršeno rješenje za ugradnju unutar i izvan objekta
- ❷ Maksimalna sigurnost i standard kvalitete
- ❸ Tanka konstrukcija i tihi rad
- ❹ Vrhunska udobnost i dizajn

ORTOPEDIJA INTERNATIONAL doo

Salke Lagumdžije 12 • 71 000 Sarajevo • Bosna i Hercegovina
tel +387 (0)33 45 88 15 • fax +387 (0)33 46 87 10
e-mail ortoin@bih.net.ba • www.ortopedija.ba

„FRANKOVO ČUDO”

NAKON OSAM GODINA PROVEDENIH U INVALIDSKIM KOLICIMA, FRANK MOŽE PONOVO HODATI ZAHVALJUJUĆI KORONI!

Frank van Dijk iz holandskog grada Ossa od 2012. godine, poslije teške saobraćajne nesreće, koristi invalidska kolica na električni pogon. Dan 12. decembar 2012. godine ostao je urezan u sjećanje Franka van Dijka. Tada se njegov život dramatično promijenio – tog dana je doživio tešku saobraćajnu nesreću, a samo mjesec ranije je proslavio svoj 50. rođendan uz veselje i ples. Od tada se njegovi zdravstveni problemi gomilaju. Oduzetost ekstremiteta do tada neumornog, žustrog pedesetogodišnjaka i crne misli koje su ga obuzele, donijeli su srčane probleme. Ljekari bilježe da je Frank doživio četiri manja infarkta. Obolijeva i od dijabetesa (šećerne bolesti), teške upale pluća te niza drugih zdravstvenih problema koji njegov medicinski karton čine sve debljim i Frank se ne odvaja od liječnika i bolničkih soba. Prije nesreće i teškog invaliditeta, ovaj nekad krupni čovjek nije okusio čak nijedan aspirin! Činilo se da ima neuništivo tijelo. Radio je 80 sati sedmično. Ipak, i pored svega, Frank nastavlja život u drugačijim okolnostima i počinje njegova borba za novi život. Njegova kuća u Ossu nije bila prilagođena njegovim novim potrebama – potrebama osobe s invaliditetom, korisnikom invalidskih kolica. Frankova kćerka kaže da su se godinu dana borili da im se kuća modificira, tj. prilagodi novom stanju i potrebama njenog oca Franka. Najviše su im pomogli zaposlenici zaduženi za kućnu njegu i njima najviše zahvaljuju. Nabavili su adekvatan krevet za i organizovali mogućnost kupanja u hospiciju u gradu Ossu. Osoblje za kućnu njegu je mnogo pomoglo i u ostalim potrebama koje je Frank imao. Nakon godinu, napokon Frank preseljava u kuću prizemnicu, odmah iza trgovačkog centra Ussen u Ossu. Ovdje Frank počinje mnogo lakše živjeti i graditi svoju budućnost. Počinje raditi kao volonter u „Kvartovskom

udruženju”, kao trgovački i finansijski savjetnik Udruženja u sklapanju sporazuma s trgovačkim centrom Ussen za članove Udruženja. Također, istovremeno je bio predsjednik, blagajnik i sekretar u Udruženju.

I uz sve dotadašnje probleme, dolazi novi, vrlo opasan i težak: Frank obolijeva od koronavirusa COVID-19, i to kao prvi bolesnik od korone u tom dijelu Holandije, što graniči s Njemačkom, i pada u teško komatozno stanje koje traje tri sedmice! Duge tri sedmice traje njegova borba za život pod cijevima i žicama respiratora. Članovi porodice Franka van Dijka su bili pripremljeni i za najgori ishod liječenja. Sve je ukazivalo na to da će Frank izgubiti bitku, zbog toga je prebačen na bolničko odjeljenje, gdje su ga mogli posjećivati njegovi najbliži. Onda, nakon tri sedmice, dogodilo se čudo kojem je prisustvovala i kćerka Jennifer, koja je najviše vremena provodila uz oca! Mladu ženu uzbudio je prizor buđenja oca iz duboke kome jer je primijetila kako mrda nogama! Radosno je to doviknula najbližoj sestri, a ona joj je rutinski odgovorila da je to normalno kod ljudi koji dolaze sebi nakon komatoznog stanja. Međutim, medicinska sestra nije znala da je on paraliziran već osam godina. Tek kada je Jennifer uzbuđeno objašnjavala da joj je otac već osam godina nepokretan, čudo je postajalo sve veće. Osjećaj u nogama se vratio!?

Svako malo oko kreveta čovjeka koji je prvi uspio pobijediti koronu u svom zavičaju okupljali su različiti liječnički konziliji. Pokušavalo se tako znanstveno odgovoriti na pitanje kako je nestala dugodišnja oduzetost, dok je postajala sve veća nada da će jedan čovjek ponovo prohodati. Zbunjenim ljekarima specijalistima ostalo je jedino da nagađaju šta je presudilo ovom čudu. Većina od njih bliža je mišljenju da se nešto u mozgu teškog invalida, što bi se reklo, resetovalo i da je ponovo pokrenulo noge.

Frank svoj oporavak nastavlja u rehabilitacionim centrima i nakon posljednjeg razdoblja rehabilitacije, u Tolbrugu u Den Boschu, povratak kući na svojim nogama. Frank opet stoji i hoda. Bila je to senzacija za sve koji su ga poznavali. Mnogi su bili i zaprepašteni. Jedan od kćerkinih prijatelja, koji je poznao njenog oca samo kao čovjeka u kolicima, s čuđenjem je rekao: „Pa, ti nisi mali, ti si ogroman čovjek!” Frank se samo nasmiješio i rekao da je već navikao da su ga mnogi ljudi, dok je bio u kolicima, shvatali sasvim drugačije i pogrešno. Nisu ga, kako kaže, shvatali i prihvatili ozbiljno kao normalnu osobu kao što su svi drugi koji ne koriste kolica i nisu u stanju ‘oduzetosti’ tijela. Bilo je situacija kad su ga, kako kaže Frank, smatrali i mentalno inferirornim i ‘oštećenim’ jer nije mogao hodati bez pomoći kolica! Bilo koje objašnjavanje stanja takvima nije bilo od koristi – oni su imali svoje mišljenje i to se nije moglo promijeniti.

Istina, nikad neće biti baš onaj stari Frank. U njegovom se tijelu još događaju razni ‘proces’ i zna da će trebati godine da se oporavi motorika u nogama i rukama. Ali svakim danom ide u pozitivnom smjeru. Od početnih 20 metara, koliko je mogao preći uz pomoć hodalice, danas, nakon nekoliko mjeseci upornog vježbanja, Frank uspijeva preći sve duže relacije. Istina, pomalo nesigurnim koracima i uz pomoć štapa. Frank smatra da je već uspio pobijediti sve dosadašnje zdravstvene nevolje, vozi automobil i vodi svog vjernog psa u kratke šetnje. Naglašava da vjerovatno nikada neće moći plesati i raditi sve što je prije nesreće mogao raditi, ali je sretan i zadovoljan i ovim što se dogodilo i što je opet na svojim nogama, samostalan i boljeg zdravlja.

Kaže da ne zna je li njegov slučaj medicinsko čudo ili misterija, a doktori su to nazvali medicinskom zagonetkom!

Kako god, Frank je danas sretna osoba i svako malo radosno ponavlja: korono, hvala ti!

Psihologinja Marleen Tibben kaže da može zamisliti da je komatozno stanje u kojem je Frank van Dijk završio zbog korone riješilo njegov poremećaj konverzije. Misli da nije čudno da se ovo dogodilo. Tibben koja ima vlastiti stručni centar za funkcionalne poremećaje pokreta navodi: „*Funkcionalni poremećaj uključuje poremećaj motoričkih ili osjetnih funkcija. Najčešći poremećaji motoričkih funkcija su paraliza, drhtanje ili nekontrolirani pokreti. Poremećaj osjetnih funkcija može biti sljepoća, gubitak osjeta ili gluhoća i sve ukazuje na neurološku ili organsku bolest, a neurološki pregled pokazuje da nisu pronađene abnormalnosti. Za šesnaest godina koliko sam u ovoj praksi, nikad nisam doživjela ovakav slučaj.*”

Psihologinja Marleen Tibben u svom centar za funkcionalne poremećaje pokreta liječi svoje pacijente bihevioralnom terapijom, između ostalog, koristeći hipnozu i upravljanje stresom.

Preuzeto sa: www.bndestem.nl i [Depo portal/md](http://Depo.portal/md)

Reprezentacija Bosne i Hercegovine šesta na Evropskom prvenstvu u košarci u kolicima „Atina 2020” – Divizija ‘B’

Evropsko prvenstvo u košarci u kolicima za muškarce „Atina 2020”- Divizija B trebalo se održati u novembru 2020. godine, ali zbog pandemije koronavirusa COVID-19 Izvršno vijeće IWBF Evrope je odlučilo da se prvenstvo odgodi i održi kada epidemiološke prilike budu povoljnije za sve ljude, pa time i za takmičare, učesnike.

S obzirom na poboljšanje opšte zdravstvene situacije u svijetu, donesena je, uz pozitivno mišljenje WHO (Svjetska zdravstvena organizacija), odluka da se prvenstvo održi od 11. do 19. jula 2021. godine u Atini.

Evropsko prvenstvo B-divizije odigrano je od 11. do 19. jula ove godine u Atini. Bh. reprezentacija se nalazila u Grupi A s reprezentacijama Rusije, Grčke i Latvije. U Grupi B su igrale reprezentacije Austrije, Litvanije, Hrvatske i Srbije.

Reprezentacija Bosne i Hercegovine igrala je u sastavu:

Fadil Velibašić (kapiten) iz Sanskog Mosta, Adnan Šečić, Ramo Rekanović i Dino Dizdarić iz Bihaća, Nihad Majstorić i Enis Bogučanin iz Sarajeva, Suad Šutić i Nafiz Arnaut iz Zenice (igra u Francuskoj), Enes Kamberović iz Gradačca, Senad Mešić iz Berlina (Njemačka), Dražen Duvnjak iz Bijeljine i Vlado Švraka iz Banje Luke.

Uz selektora Imširovića na prvenstvu su bili i Elvir Purić, trener-pomoćnik selektora, Alaga Pašić, direktor reprezentacije, Novo Trifunović, pomoćnik direktora reprezentacije, Igor Mandić, COVID – menadžer i Dževad Hujčić, serviser kolica i opreme.

Nakon takmičenja u grupnoj fazi, uslijedile su utakmice za plasman po 'kup sistemu'. Prvak Europe košarke u kolicima postala je reprezentacija Austrije koja je u finalu pobijedila Litvaniju.

Naša reprezentacija je u grupnom takmičenju – Grupa A – osvojila drugo mjesto:

1. Latvija = 6 bodova
2. Bosna i Hercegovina = 5 bodova
3. Rusija = 4 boda
4. Grčka = 3 boda

Međutim, nakon odličnog plasmana u grupnoj fazi takmičenja Bosna i Hercegovina je u drugoj fazi takmičenja izgubila od Hrvatske i nije uspjela da se plasira u završnicu prvenstva, a u borbi za plasman, za 5. mjesto, poražena je od reprezentacije Rusije, koju je u grupnoj fazi pobijedila (!) i u konačnom plasmanu osvojila skromno 6. mjesto.

Konačan plasman na Evropskom prvenstvu košarke u kolicima „Atina 2020“:

1. Austrija
2. Litvanija
3. Latvija
4. Hrvatska
5. Rusija
6. Bosna i Hercegovina
7. Srbija
8. Grčka

Naša reprezentacija je odlično igrala u grupnoj fazi, ali je nakon toga došlo do neobjašnjivog pada, tako da su doživljena dva poraza i ostvaren skroman plasman na 6. mjesto. Očekivanja su, objektivno, bila veća, a pogotovo nakon 2. mjesta u Grupi A, ali uslijedila su dva poraza i sva nadanja su se završila plasmanom koji, ipak, nije realan pokazatelj kvaliteta naše reprezentacije. Na stručnom štabu i igračima je da analiziraju

svuju igru, pobjede i poraze, i izvuku razlog svog neuspjeha na Evropskom prvenstvu s obzirom na to da se očekivao plasman među četiri najbolje ekipe, pa čak, potajno, i plasman u Diviziju A.

Očekivanja naše reprezentacije za uspješan plasman na EP „Atina 2020“ – Divizija B su bila bazirana na dokazanom kvalitetu naših igrača - dva internacionalca koja igraju u Francuskoj i Njemačkoj, te nekoliko vrsnih domaćih igrača, kao i solidnog kvaliteta ostalih reprezentativaca, te obavljenim pripremama koje su, prema riječima direktora reprezentacije Alage Pašića, protekle prema planu i programu, uz veliku finansijsku podršku BH Telecoma, koji se još jednom pokazao kao iskreni prijatelj i partner državne reprezentacije.

Hronologija nastupa reprezentacije Bosne i Hercegovine u košarci u kolicima

Reprezentacija Bosne i Hercegovine je nakon uspješnih i neuspješnih takmičarskih perioda i dvogodišnjeg prestanka 'postojanja' (2013. i 2014. godina) ponovo krenula putem uspjeha i nakon takmičenja u C-diviziji (2015. godine) uspjela se plasirati u B-diviziju, a na ovogodišnjem Evropskom prvenstvu u B-diviziji i pokušat će da izbori plasman u A-diviziju, najelitnije evropsko takmičenje. Treba napomenuti da je naša reprezentacija već bila u evropskoj eliti 2005, 2007. i 2011. godine. Također, 2013. godine reprezentacija BiH je trebala nastupiti na EP u A-diviziji, ali zbog nedostatka novca nije nastupila i automatski je ispala u B-diviziju.

Od 2014. godine, nakon dvogodišnje pauze u svom postojanju (finansijski razlozi i međuljudski odnosi u Savezu), Savez i reprezentacija kreću iz početka i do 2020. godine reprezentacija je postizala sve bolje rezultate na međunarodnim takmičenjima.

Reprezentacijom od 2014. godine rukovodi Tehnički komitet koji je izabrao Upravni odbora Saveza i čine ga direktor reprezentacije, dva zamjenika direktora, glavni trener – selektor i trener reprezentacije. Reprezentaciju Bosne i Hercegovine, uglavnom, sačinjavaju igrači koji nastupaju za klubove iz Bosne i Hercegovine, te nekoliko igrača koji nastupaju u inozemnim klubovima u Italiji, Francuskoj i Njemačkoj. Nažalost, zbog dugogodišnje nebrige društva i finansijskih problema s kojim se susretao sam Savez, pa i problema u samom Savezu, veliki broj igrača iz Bosne i Hercegovine zbog boljih uslova nastupa za selekcije drugih država, prije svega se to odnosi na reprezentacije Hrvatske, Srbije, Slovenije, Belgije, a i u drugim selekcijama nastupa nekoliko igrača s prostora naše države.

Rukovodstvo reprezentacije je u prethodnim godinama provodilo projekte promocije ovog zanimljivog sporta za osobe s invaliditetom (pretežno paraplegičari) i u skladu s mogućnostima osiguravalo uslove za nastupe reprezentacije Bosne i Hercegovine na međunarodnoj sceni. Košarka u kolicima, osim sportskog aspekta i predstavljanja države Bosne i Hercegovine u svijetu, ima i važnu ulogu u psiho-fizičkom i socijalnom aspektu za osobe s invaliditetom, najviše one s teškim oblikom invaliditeta – stanjem paraplegije. Često, putem medija i socijalnih mreža rukovodstvo reprezentacije i Saveza poziva osobe s invaliditetom da se masovnije odazovu pozivima bh. klubova da počnu da treniraju košarku u kolicima i tako budu korisni prije svega sebi, ali i porodici i društvu u cjelini. Nastupi reprezentacije daju mogućnost reprezentativcima, osobama s invaliditetom, da upoznaju mnogo igrača sličnih povreda i invaliditeta, da se druže i vide kako ozbiljan rad – trening i način života omogućuju kvalitetu u igri, uigranost ekipa/reprezentacija, tako da i oni budu motivisaniji za ovaj zanimljiv sport, fizički i mentalno jaki i samostalni, te da tako lakše prevaziđu svoje probleme uzrokovane invaliditetom.

Reprezentacija Bosne i Hercegovine za košarkaše u kolicima nastupa na brojnim međunarodnim kako zvaničnim (prvenstvo Evrope) tako i nezvaničnim takmičenjima (razni međunarodni turniri). Od velikog značaja je napomenuti da je košarkaška reprezentacija BiH u kolicima u pravom smislu bosanskohercegovačka, s obzirom na to da za nju nastupaju košarkaši koji trenutno žive ili su porijeklom iz oba bh. entiteta, te na taj način daje svoj doprinos u afirmisanju zajedničkog života u cijeloj Bosni i Hercegovini. I pored brojnih problema, većinom finansijske prirode, koji su onemogućili reprezentaciju BiH za košarkaše u kolicima da ostvari sportske rezultate adekvatne njenom objektivnom kvalitetu, ovaj tim je dostojno predstavljao državu Bosnu i Hercegovinu na brojnim međunarodnim takmičenjima. Reprezentacija košarke u kolicima se sada takmiči u B-diviziji u kojoj je još sedam reprezentacija iz evropskih država i koje će se boriti u Atini, ove godine, za ulazak u najelitniji evropski rang košarke u kolicima, u A-diviziju. Uz dobre uslove i pripreme, s igračkim kadrom i stručnim timom, i rukovodstvom koje pretežno čine bivši reprezentativci, reprezentacija naše države ima velike šanse da ostvari rezultat i ulazak u A-diviziju, u društvo deset najboljih

reprezentacija u Evropi. Važno je napomenuti da su ljudi koji rade u menadžmentu Saveza i reprezentacije volonteri i sve rade bez ikakve naknade. Još važniji od toga je podatak da se radi o ljudima koji su većinom u invalidskom kolicima, što je veoma pozitivno, ali povremeno i otežavajuća okolnost, zbog zdravlja i nepokretnosti i problema pristupačnosti, da ostvare sve što naume i zacrtaju. Domaćinski odnos i pošten rad ljudi iz Timskog komiteta, uz pomoć osoba iz državnih institucija koje imaju razumijevanja za nas i košarku u kolicima, kao i donatora i veliku pomoć medijskih kuća, ovaj projekt opstaje i, što je najvažnije, kreće se uzlaznom putanjom. Košarka u kolicima nije nimalo finansijski jeftin sport s obzirom na to da zahtijeva specijalna sportska kolica, adekvatnu opremu i veće troškove prilikom priprema, odlazaka na razna takmičenja (transport), ligaška i reprezentativna, te smještaja koji najčešće nije prilagođen osobama koje koriste kolica za osobe s invaliditetom.

25 GODINA KOŠARKE U KOLICIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

U Zenici je 26. juna 1996. godine u tadašnjem hotelu „Metalurg” održana osnivačka sjednica Skupštine Asocijacije košarke u kolicima Bosne i Hercegovine. Osnivači Asocijacije su bili klubovi iz Zenice, Sarajeva i Tuzle.

Od osnivanja, Asocijacija (danas Savez BiH) je zvanični član Međunarodne asocijacije košarke u kolicima IWBF (International Wheelchair Basketball Federation). IWBF upravlja i koordinira svim takmičenjima na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine prema statutu i pravilima IWBF koji je osnovan 1973. godine kao Svjetska asocijacija košarke u kolicima i podijeljen je u četiri zone koje sačinjavaju: Amerika, Evropa, Afrika, Azija i Okeanija. Članice IWBF su nacionalni savezi košarke u kolicima iz 90 zemalja. Asocijacija je 1996. godine pokrenula Ligu Bosne i Hercegovine za košarkaše i košarkašice u kolicima i broj timova se povećavao, mada su neki timovi, nažalost, kratko trajali, a u kojoj danas učestvuju: KIK San - Sanski Most, KIK Una Sana Bihać, KKK 3K Sarajevo, KIK Bosna Zenica, KIK Veterani Tuzla, KIK Zmaj Gradačac, KKI Vrbas Banja Luka, KIK Bijeljina i jedini ženski klub u regiji ŽKIK Bambi Sarajevo. Prethodno su u takmičenju učestvovali i klubovi iz Cazina i Gradiške. Liga je organizovana u dva dijela 1. takmičarske sezone: proljetnom i jesenjem dijelu, a ukupno se igra 17 takmičarskih kola nakon kojih najbolje plasirana ekipa osvaja titulu prvaka Bosne i Hercegovine. Također, pored nacionalne lige, svake godine se odigrava i Kup BiH.

Savezom upravlja Upravni odbor koji čine predstavnici klubova koji biraju predsjednika, dok takmičenjem rukovodi komesar takmičenja kojeg također imenuje Upravni odbor Saveza koji, također, koordinira i pomaže rad sudija sa IWBF licencom, kao i rad nacionalnih klasifikatora zaduženih za ocjenjivanje stepena invaliditeta svakog igrača. Savez učestvuje, kao punopravan član, u radu IWBF Evrope.

Harun dr. Drljević, predsjednik SKK BiH, povodom jubileja – 25 godina košarke u kolicima u Bosni i Hercegovini kaže:

„Tako je počelo organizovano bavljenje košarkom u kolicima u Bosni i Hercegovini. Istina, i ranije (prije rata) se igrala košarka u kolicima na prostorima Bosne i Hercegovine, ali neorganizovano, sporadično, tek u formi rekreacije invalidnih osoba i uglavnom bez jasnih pravila igre, najčešće u organizaciji tadašnjeg SSRN BiH (Socijalistički savez radnog naroda BiH). Formiranjem Asocijacije, 1996. godine, bavljenje ovim sportom postalo je takmičarski sistemsko i kontinuirano kroz takmičarke

cjeline Prvenstvo i Kup BiH. Ulogu „emisara“ u promociji ovog sporta preuzeo je klub iz Zenice (KIK Bosna). Oni su, u početku, putovali od grada do grada i igrali demonstrativne utakmice. Tako je nakon jedne posjete Bihaću nastao prvo klub u Cazinu, a zatim i u Bihaću. Tuzlanski košarkaši inicirali su nastajanje kluba u Gradačcu, a krajiški klubovi kluba u Sanskom Mostu. Klub iz Sarajeva pomogao je i nastanku prvog ženskog košarkaškog kluba u Sarajevu. Tako je od prvobitna tri kluba u Prvenstvu i u KUP-u ubrzo igralo osam klubova. Višestruki pokušaji formiranja klubova u Hercegovini nisu urodili plodom! Sedam godina poslije osnivačke Skupštine u Asocijaciju se počinu uključivati i klubovi iz bh. entiteta Republika Srpska. Nakon Banje Luke, priključuje se i klub iz Gradiške (koji je, nažalost, bio kratkog vijeka), a zatim i klub iz Bijeljine. Razvojem ovih klubova u narednim godinama podiže se nivo igre i omasovljuje sistem takmičenja u košarci u kolicima u BiH. Gabariti prvobitne Asocijacije košarke u kolicima bivaju nadrasli, pa se vrši i reorganizacija i preregistracija Asocijacije, te tako nastaje Savez košarke u kolicima Bosne i Hercegovine (SKK BiH) koje više ne čine klubovi, nego bh. entitetski savezi: Savez košarke u kolicima Federacije BiH i Savez košarke u kolicima Republike Srpske. U arhivi današnjeg Saveza BiH može se pronaći 12 klubova koji su učestvovali u takmičenjima, a koji dolaze iz oba bh. entitetska saveza. Možda 12 klubova nekome neće ‘zvučati’ kao nešto značajno, ali kad se uporedi ovaj broj klubova u BiH s brojem klubova u Srbiji, Hrvatskoj, Austriji ili Sloveniji, to djeluje impresivno! Sigurno da ne bi bilo ni klubova ni Saveza da nisu postojali ljudi koji se te klubove i saveze stvarali i vodili. Govorim o sportskim entuzijastima, ljudima koji su duboko zagrizli u ovaj lijepi sport, ulažući u njega svoje slobodno vrijeme, svoju energiju i svoj entuzijizam, često i svoje vlastite novce, ne očekujući da im se to ‘vрати i isplati’. Ta njihova uložena energija i entuzijizam su, ustvari, pogonska snaga ovog sporta u BiH. Zato ne bi bilo lijepo da se pričajući o 25 godina historije ovog sporta u BiH ne spomenu sportski entuzijasti, bivši igrači i funkcioneri: Sabahudin Keč, Igor Mandić, rahmetli Sejo Pandža i Šefika Skorupan iz Sarajeva, Nihad Delahmet i Muamer Čičak iz Zenice, Emir dr. Halilbegović iz Tuzle, Alaga Pašić i Halid Kajtezović iz Bihaća, Edis Imširović i Jakub Džinić iz Gradačca, Bahrudin Čehić iz Cazina, Igor Ignjatović i Marinko Umičević iz Banja Luke, Dževad Hujić iz Sanskog Mosta, Novo Trifunović i Boris Cvjetković iz Bijeljine i Milorad Radak iz Gradiške, ali i brojni ostali sportski radnici i sjajni bivši košarkaši koje (neka mi oprostite) nisam spomenuo. Također, obavezno se trebaju ovom prilikom spomenuti i Adnan Pašalić, Damir Kunosić (današnji instruktor IWBF-a), Sanin Kahvedžić i Ernad Karović, te brojne sudije i komesari utakmica/takmičenja koji su rasli i stasali uz ovaj sport u toku četvrt stoljeća košarke u kolicima u Bosni i Hercegovini. Na kraju, posebno želim istaći Mirsada Alagića, prvog komesara Asocijacije, a kasnije i Saveza Košarke u kolicima BiH. Mirsad Alagić je od samog početka, svih ovih 25 godina, bio prisutan u ovom sportu i iz drugog plana obilježio historiju ovog sporta u Bosni i Hercegovini – tačnije: kreirao i rukovodio svim takmičenjima i vodio svu sportsku dokumentaciju u ovom sportu: podatke o Asocijaciji/Savezu, listu sudija i komesara, te korespondenciju između klubova i službenih lica na utakmicama i takmičenjima. Bez njega ni današnji Savez, ni današnja košarka u kolicima ne bi bili na sadašnjem administrativno-tehničkom nivou. Primjećujem da i naš novi komesar ide njegovim stopama, što je za svaku pohvalu.”

Informativno glasilo Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine
ulica Zmaja od Bosne 78 - 71000 Sarajevo
e-mail: savez@paraplegicari.org - www.paraplegicari.org

Prohodao nakon osam godina zahvaljujući koronavirusu

"Frankovo čudo" – nakon osam godina provedenih u invalidskim kolicima Frank van Dijk može ponovno hodati zahvaljujući koroni! Zbunjenim ljekarima specialistima ostalo je jedino da nagađaju o ovom čudu. Integralni tekst možete pročitati u časopisu.

*Glasilo je realizirano kao projekt koji finansira „Lutrija BiH“
posredstvom Ministarstva rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine*

Časopis je besplatan

ISSN: 2303 - 5870

